

Kyselytutkimus käännöstieteen opiskelijoiden tulkkaustilanteisiin liittyvästä esiintymisjännityksestä

Valeria Seraya-Rautaneva

Tampereen yliopisto

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

Käännöstiede (venäjä)

Pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2014

Tampereen yliopisto

Käännöstiede (venäjä)

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

SERAYA-RAUTANEVA VALERIA: Käännöstieteen opiskelijoiden tulkkaustilanteisiin liittyvän esiintymisjännityksen tutkimus

Pro gradu -tutkielma, 62 sivua, 7 liitesivua + venäjänkielinen lyhennelmä, 11 sivua

Joulukuu 2014

Nykypäivänä niin opiskelu- kuin työelämään liittyy usein tilanteita, joissa henkilön edellytetään esiintyvän julkisesti. Vireys liittyy esiintymiseen erottumattomana ilmiönä. Vireys voi esiintyä joko positiivisena, esiintymishalukkuutta vahvistavana tekijänä tai vaihtoehtoisesti negatiivisena, esiintymisjännitystä aiheuttavana tekijänä. Pahimmassa tapauksessa esiintymisjännitys voi olla ylitsepääsemätön ja erittäin kuormittava ilmiö, joka vaikuttaa ratkaisevasti esiintyjän suoritukseen tai jopa estää henkilöä esiintymästä.

Tulkkaus on erityislaatuinen viestintälaji, joka edellyttää tulkilta sekä esiintyjän taitoja että kulttuurienvälisen asiantuntijan ammattitaitoa. Tulkkauksen kuormittavuutta lisää erityisesti se seikka, että tulkki esiintyy toisen ihmisen viestin välittäjänä sekä omalla että vieraalla kielellä, mutta yleisön huomio kiinnittyy tulkkiin joskus jopa yhtä paljon tai peräti enemmän kuin varsinaiseen esiintyjään.

Tässä kyselytutkimukseen perustuvassa tutkielmassa tarkastellaan käännöstieteen opiskelijoiden tulkkausharjoitusten yhteydessä kokeman esiintymisjännityksen määrää ja laatua. Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, vaikuttaako esiintymisjännitys käännöstieteen opiskelijoiden opiskelusuuntauksen valintaan kääntämisen ja tulkkauksen välillä. Tutkimusaineisto perustuu kyselyyn, jonka kohderyhmänä ovat suomalaisissa yliopistoissa käännöstiedettä opiskelevat henkilöt. Analyysissä päähuomio kiinnittyy opiskelijoiden henkilökohtaisiin tuntemuksiin, joita tarkastellaan myös aiempien esiintymisjännitystä käsittelevien tutkimusten valossa.

Tutkimusaineiston perusteella opiskelijoille hankalimmaksi tulkkauksen osa-alueeksi esiintymisjännityksen kannalta osoittautui vieraan kielen puhuminen. Kyseinen osa-alue aiheuttaa myös kaikkein eniten esiintymisjännityksen fyysisiä, emotionaalisia ja behavioraalisia oireita. Toiseksi vaikein osa-alue on oman äidinkielen puhuminen tulkattaessa. Osa opiskelijoista kokee myös kuuntelujännitystä kuunnellessaan sekä omaa äidinkieltään että vierasta kieltä.

Konsekutiivitulkkaus suuren yleisön edessä on opiskelijoiden mielestä jännittävin mahdollinen harjoitustilanne. Opiskelijat ilmoittavat myös jännittävänsä hyvin paljon konsekutiivitulkkausta oman pienryhmänsä edessä. Syynä tähän on pelko näyttää huonommalta kuin muut, tulla nolatuksi tai saada huonoa palautetta suorituksesta.

Opiskelijoiden mukaan esiintymisjännitys vaikuttaa myös ammattisuuntauksen valintaan sekä positiivisesti että negatiivisesti. Osa opiskelijoista tuntee tyydytystä ja piristystä kokiessaan jännitystä, mutta enemmistö väittää jännityksen olevan liian voimakasta, mikä tekee esiintymisestä yleisön edessä liian stressaavaa ja estää heitä harkitsemasta tulkin ammattia.

Avainsanat: esiintymishalukkuus, esiintymisjännitys, konsekutiivitulkkaus, kuuntelujännitys, tulkki, tulkkaus, vieraan kielen puhumisen pelko.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Sosiaalinen jännittäminen opiskelijan elämässä	1
1.2 Tulkkauksen yhteys viestintään ja esiintymisjännitykseen.....	1
2 SOSIAALINEN JÄNNITTÄMINEN TUTKIMUKSEN KOHTEENA	3
2.1 Sosiaalista jännittämistä kuvaavia keskeisiä käsitteitä	3
2.2 Esiintymisjännitys ja esiintymishalukkuus	4
3 TULKKAUS TUTKIMUKSEN KOHTEENA JA AMMATTINA	5
3.1 Tulkkausviestintä	5
3.2 Tulkkausmenetelmät ja -lajit.....	6
3.3 Tulkkaus ammattina.....	6
3.3.1 Tulkin ammatilliset taitovaatimukset.....	7
3.3.2 Tulkkauksen opetus Suomen yliopistoissa	7
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	9
4.1 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät	9
4.2 Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen menetelmä	10
4.3 Kyselyn toteutus.....	10
4.4 Kyselylomake.....	11
4.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	12
5 KYSELYN TULOKSET	13
5.1 Taustatiedot.....	13
5.2 Jännitys.....	18
5.3 Viestijäkuva	28
5.4 Jännityksen aiheuttamat emotionaaliset, fyysiset ja behavioraaliset tuntemukset.....	30

5.5 Avoimet kysymykset.....	35
5.5.1 Onko olemassa jokin muu seikka, joka on vaikuttanut jännittämiseesi tulkkauksen yhteydessä?	36
5.5.2 Tarvitsevatko tulkkausta jännittävät opiskelijat mielestäsi erityistukea? Millaista?	39
5.5.3 Onko jännittäminen mielestäsi vaikuttanut siihen, miten opintosi ovat edenneet tai milloin tutkintosi valmistuu? Miten?	44
5.5.4 Vaikuttaako jännittäminen opintosuuntauksesi valintaan (tulkkaus/kääntäminen)? Miten?	46
6 POHDINTA JA ARVIOINTI	51
6.1 Millaista esiintymisjännitystä käännöstieteen opiskelija ilmoittaa kokevansa ja missä määrin jännitys ilmenee?.....	51
6.2 Millaista muuta jännitystä käännöstieteen opiskelija ilmoittaa kokevansa (so. vieraalla kielellä puhuminen, vaativa kuunteleminen, vastuu tulkinnasta)?	53
6.3 Millainen yhteys on käännöstieteen opiskelijan ilmoittamalla esiintymisjännityskokemuksella kyseisen opiskelijan opintosuuntautumisen valintaan?.....	56
6.4 Arvointi	58
Lähteet.....	60
Tieteelliset lähteet	60
Verkkolähteet	61
Muut lähteet	62
LIITTEET	63
Liite 1: Kyselylomakkeen saattokirje	63
Liite 2: Kyselylomake.....	64

1 JOHDANTO

1.1 Sosiaalinen jännittäminen opiskelijan elämässä

Tutkimusten mukaan esiintymisjännitys on hyvin yleinen ilmiö, sitä kokee melkein jokainen ihminen tietynlaisessa tilanteessa. Melkein kaikki ihmiset kokevat ennen esiintymistä tai esiintymisen aikana vireystilaa, joka voi olla sopivassa määrin miellyttävä, mutta, jos oireet menevät liian voimakkaaksi, niistä syntyy haittaa. YTHS:n oppaan mukaan esiintymistä on jossain tilanteessa jännittänyt noin 70 % suomalaisista, ja 10 %:lle korkeakouluopiskelijoista jännittäminen aiheuttaa haittaa, joka saattaa häiritä opintojen etenemistä (Jännittäminen osana elämää -opiskelijaopas 2010, 7). On todettu, että esiintymisjännitys voi aiheuttaa seuraavanlaisia haittoja: opiskeluryhmässä suullisen vastaamisen välttäminen, kursseilta poisjättäytyminen suullisten esitysten pelon takia ja uusien ystävyys- tai seurustelusuhteiden luomisen mahdottomuus keskustelun aloittamisvaikeuden takia (Jännittäminen osana elämää -opiskelijaopas 2010, 7).

Sosiaalisten tilanteiden pelko voi olla sekä synnynnäinen (ujous) että ympäristöstä riippuva. Useimmiten ahdistuneisuuden syynä on pelko joutua toisten kielteisen arvostuksen tai nöyryytyksen kohteeksi. Esiintymisjännitys kehittyy pääsääntöisesti nuoruusiän ja varhaisaikuisuuden aikana (Jännittäminen osana elämää -opiskelijaopas 2010, 7), minkä takia voi olla hyvin tärkeätä huomata ajoissa jännittämisen haitallinen kehittyminen estääkseen sen muuttumisen pysyväksi ilmiöksi.

Merja Almonkarin (2007) tehdyn esiintymisjännitystä käsittelevän tutkimuksen tulosten mukaan 53 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista kokee jännitystä seminaarityön esittelemisen yhteydessä, 35 % vastaajista jännittää vieraalla kielellä puhumista ja noin 25 % opiskelijoista kokee jännitystä erilaisissa puheviestintään liittyvissä tilanteissa, kuten esimerkiksi opponenttina oleminen, ryhmätyön tuloksien esittäminen tai puhevuoron käyttäminen.

1.2 Tulkkauksen yhteys viestintään ja esiintymisjännitykseen

Tulkkausta pidetään omanlaisena viestintätilanteena, joka on hyvin erikoinen ja haastava. Tulkkaustilanteessa tulkki esiintyy välittäjänä sekä viestin lähettäjän ja vastaanottajan välillä että lähdekulttuurin ja -kielen ja kohdekulttuurin ja -kielen välillä (González, Vásquez & Mikkelsen 1991, 303).

Tulkkina toimiminen vaatii viestintäosaamista. Tarja Valkonen väitöskirjassaan *Puheviestintätaitojen arviointi* määrittelee viestintäosaamista tietona viestintätavoista, jotka ovat tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset, sekä taitona toimia sillä tavalla, että viestintätilanteeseen

osallistuvat muut osapuolet pitävät viestintätapoja tehokkaina ja tarkoituksenmukaisina. Viestintäosaamiseen kuuluu arviointitaito, kyky suunnitella, säädellä ja ennakoida viestintäkäyttäytyminen eettisten periaatteiden mukaisesti sillä tavalla, että ei vaaranneta viestintäsuhteita eikä loukata viestinnän osapuolia. (Valkonen 2003, 26.)

Tulkkauksen opetuksen tavoitteet ovat hyvin monesti suullisen viestinnän opetuksen tavoitteita. Viitasen mukaan (1993) siitä syystä, että ammattitulkeilta vaaditaan luovuutta, tietoa, kielitaitoa, esiintymiskykyä ja luontevuutta, myös tulkkien koulutusohjelman pitäisi olla hyvin monipuolinen. Puheviestinnän alueelta tulkin pitäisi muun muassa oppia olemaan tuottaja, oppia olemaan vastaanottaja, oppia voittamaan pelko ja oppia suhtautumaan asiallisesti epäonnistumisiin. (Viitanen 1993,156.) Voidaan todeta, että tulkin pitää olla kielenkäytön ja viestinnän ammattilainen. Ammatin vaatimuksien ja haasteiden ymmärtäminen, yleisön reaktion ja epäonnistumisen pelko voivat synnyttää esiintymisjännitystä.

Merja Almonkarin (2007) mukaan esiintymisjännityksellä voi olla samantyyppiset syyt, vaikka ilmiötä pidetään voimakkaasti yksilöllisenä: esiintyjä havainnoi yleisössä vain tiettyntyyppiset ilmeet, esimerkiksi kohdistaa tarkkaavaisuutensa vain kyllästyneisiin ilmeisiin; esiintyjä vaatii itseltään kohtuuttoman paljon, pyrkii täydellisyyteen; esiintyjällä on voimakas kielteinen kuva itsestään, ja hän ajattelee, että muutkin näkevät hänet samanlaisena.

2 SOSIAALINEN JÄNNITTÄMINEN TUTKIMUKSEN KOHTEENA

Tutkimuskohteena esiintymisjännitys on hyvin haastava, koska se on usein päällepäin näkymätön ja joskus hyvin nopeasti ohimenevä ilmiö, joka muuttaa muotoaan ja intensiteettiään (Spielberger 1996,12, Almonkarin 2007, 9 mukaan). Jännittäminen saattaa olla huonosti havainnoitavissa, mutta silti se kuuluu melkein jokaisen ihmisen elämään. Poikkeuksellisenä pidetään sekä täydellistä jännittämättömyyttä että voimakasta ja jatkuvaa jännittämistä. (McCroskey1997b, 89, Almonkarin 2007, 9 mukaan).

Esiintymisjännitystä on tutkittu hyvin laajasti ja intensiivisesti jo monen vuosikymmenen ajan. Puheviestinnän asiantuntijoiden lisäksi, esiintymisjännitystä ovat tutkineet monen muunkin alan ammattilaiset, kuten esimerkiksi psykologian, psykiatrian, sosiologian, sosiaalipsykologian ja kasvatustieteen edustajat (Almonkari 2007, 13). Puheviestinnän alaa edustavia tutkimuksia esiintymisjännityksestä ovat mm. Sallinen–Kuparisen tutkimus viestintäarkuudesta vuodelta 1996 ja Pörhölään tutkimus esiintymisjännityksestä ja -halukkuudesta vuodelta 1986. Almonkari (2007) on tutkinut jännittämistä opiskeluun liittyvissä puheviestintätilanteissa. Tässä työssä käytetään myös useita puheviestinnän tutkimuksia. Esimerkkinä voivat olla McCroskeyn tutkimukset, jotka ovat olleet uranuurtavia esiintymisjännityksen alueella (ks. esim. McCroskey 1977; 2005).

2.1 Sosiaalista jännittämistä kuvaavia keskeisiä käsitteitä

Koska esiintymistilanteiden pelkääminen ja jännittäminen on puheviestinnän tutkituimpia alueita, käytössä on hyvin laajasti aiheeseen liittyviä termejä. Keskeisiä niistä ovat viestintäarkuus (*communication apprehension, CA*), sosiaalinen jännittäminen, esiintymispelko tai esiintymisjännitys, vieraan kielen puhumisen pelko ja arvioinnin pelko. Viestintäarkuus McCroskeyn määritelmän mukaan tarkoittaa ihmisen sisäistä kognitiivista tilaa, joka ilmenee pelkona tai ahdistuksena suhteessa joko meneillään olevaan tai tulevaisuudessa olevaan viestintätilanteeseen yhden ihmisen tai ryhmän kanssa (McCroskey 1977, 78;1978, 192;1984, 14; Richmond &McCroskey 1995, 35, Almonkarin 2007, 20 mukaan). Esiintymisjännitys Almonkarin (2007) mukaan voidaan määrittää yleisöpuhetilanteissa ilmenevänä tilannekohtaisena

viestintäarkkuutena (Almonkari 2007, 25). Vieraan kielen puhumisen pelko liittyy tilanteeseen, jossa henkilö joutuu ilmaisemaan ajatukset muulla kielellä kuin omalla äidinkielellä. Tämä tapahtuu usein silloin, kun puhuja arvioi oman kielitaitonsa puutteelliseksi, eikä halua että muut viestinnän osapuolet huomaavat sen (Casado & Dereshiwsky 2001; Richmond & McCroskey 1995, 33, Almonkaren 2007, 26 mukaan). Kielteisen arvioinnin pelko (*fear of negative evaluation*) on ihmisen ahdistuneisuutta, joka liittyy muiden ihmisten antamaan arviointiin ja kielteisen arvioinnin saamisen odottamiseen (Horvitz, Horvitz & Cope 1986, Watson & Friend 1969, 128 mukaan, Almonkaren 2007, 26 mukaan).

2.2 Esiintymisjännitys ja esiintymishalukkuus

Myönteistä suhtautumista viestintään on tutkittu hyvin vähän verrattuna esiintymisjännityksen negatiivisiin puoliin. Viestintähalukkuutta pidetään luonteenpiirteisiin liittyvänä suhteellisen pysyvänä persoonallisuuden ominaisuutena. Esiintymishalukkuus voi kehittyä kuitenkin sidottuna tilanteisiin ja kokemuksiin. (Pörhölä 1995, 15.)

Tutkimuksissa nostetaan esiin piirteet, jotka synnyttävät jännitykseen liittyviä ongelmia viestinnän yhteydessä: huono arviointi omista kyvyistä, kielteiset tulosodotukset viestintätilanteesta ja vaikeudet löytää tilanteeseen sopivaa sosiaaliseen käyttäytymisen mallia (Green & Sparks 1982, Pörhölän 1995, 121 mukaan). Arviointiprosessit ennen viestintätilannetta ja sen aikana vaikuttavat keskeisellä tavalla siihen, käsitelläänkö tilanne positiivisena vai negatiivisena. Arviointiin liittyvät *primääriarviointi* ja *sekundaariarviointi*. Ensimmäisen aikana esiintyjä arvioi ärsykkeen ilmaantuessa, käsitelläänkö se uhkana vai myönteisenä asiana, tästä syntyy positiivinen tai negatiivinen emotio. Sekundaariarvioinnilla tarkoitetaan henkilön käsitystä käytettävissä olevista hallintakeinoistaan ja mahdollisista vaihtoehdoistaan. Tässä tapauksessa esiintyjän luottamus omiin kykyihinsä voi saada uhkaavankin tilanteen näyttäytymään positiivisessa valossa, kun taas heikko luottamus voi saada aikaiseksi sen, että turvallinen tilanne koetaan uhkaavaksi. Keskeisimpiä seikkoja, jotka määrittävät sen, koituuko viestintätilanne sekundaariarvioinnin aikana positiiviseksi vai negatiiviseksi ovat viestijän aikaisemmat kokemuksen samantyyppisistä tilanteista, mielikuvat ympäristöstä ja itsestä sekä omista kyvyistä. (Pörhölä 1995, 124.)

3 TULKKAUS TUTKIMUKSEN KOHTEENA JA AMMATTINA

Käännöstieteen alalla on tehty hyvin paljon tutkimusta tulkkausprosessista ja sen vaiheista, erilaisten tekijöiden vaikutuksesta tulkkaukseen ja tulkin roolista sekä oppinäytteinä (ks. esim. Lappeteläinen 1996; Valorinta 1994; Suomi 1997) että laajempina tutkielmina. Esimerkiksi Anna-Riitta Vuorikoski (2003) on tutkinut tulkkauksen laatua Euroopan parlamentin kokousten kontekstissa, Cecilia Wadensjö (1998) on tutkinut tulkin roolia ja viestintäosapuolten odotuksia tulkkauksen yhteydessä. Myös tulkkauksen opetus on laaja tutkimuksen kohde. Gun-Viol Vik-Tuovinen esittää puolestaan näkökulmia oikeiden toimeksiantojen merkityksestä ja niiden tuomista mahdollisuuksista tulkkausopetuksessa (Vik-Tuovinen 2008) ja Johanna Mäkinen tulkkausopetuksen uusista käytänteistä kustannustehokkuuden yhteydessä (Mäkinen 2008). Suomalaisista tutkimuksista tulkkien esiintymisjännitystä käsittelee esimerkiksi Anu Viljanmaan ja Stuart D von Wolffin tapaustutkimus *Autenttiset elementit tulkkauksen opetuksessa opiskelijan näkökulmasta: tulkkina kansainväliselle kohdeyleisölle* (Viljanmaa & von Wolff 2012).

3.1 Tulkkausviestintä

Nykymaailmassa, ottaen huomioon sen monikielisyyden ja -kulttuurisuuden tulee aina olemaan tarvetta viestiä kieli- ja kulttuurirajojen yli. Sujuvan viestinnän kannalta on tärkeitä, että viestinnän osapuolet voivat ilmaista itseään äidinkielellään tai vieraalla kielellä, josta heiltä löytyy riittävät viestintätaidot (Hietanen 2001, 277). Viestinnän osapuolet tarvitsevat tulkkia kommunikaation sujumista varten silloin, kun heillä ei ole yhteisen kielen riittävää taitoa tai silloin, kuin he eivät halua sitä käyttää (Wadensjö 1998a, 7, Karjalaisen 2009, 6 mukaan).

Tulkkausta voidaan käsitellä hyvin haastavana ja erikoisena viestintätilanteena, jossa tulkki esiintyy kolmantena osapuolena sekä viestin lähettäjän ja vastaanottajan välillä että myös kahden kulttuurin ja kielen välillä (González, Vásquez & Mikkelsen 1991, 303). Tulkki on työssään hyvin riippuvainen ympäristötekijöistä, hänellä ei ole mahdollisuutta hioa ja tarkastella tuotostaan, vaan hänen tulee pyrkiä ”puhtaaseen” lopputulokseen yhden kuuleman perusteella turvautumatta ulkopuolisiin tietolähteisiin. Myös ongelmat on ratkaistava välittömästi, kun ne ilmaantuvat. Tulkin on pääasiallisesti toimittava nopeasti ja virheettömästi, eikä virheitä aina ole mahdollista korjata. Kääntäjä on tulkkiin verrattuna paljon riippumattomampi ympäristötekijöistä, minkä vuoksi kääntämistä on helpompi harjoitella. (Saresvuo & Ojanen 1988, 140 - 141.)

3.2 Tulkkausmenetelmät ja -lajit

Tulkkaus voidaan jakaa erilaisiin prosesseihin, kuten esimerkiksi tulkintaprosessiin ja tulkkausprosessiin, joista tulkintaprosessi on kognitiivinen ilmiö: ensiksi tulkki prosessoi vastaanottamansa sanoman sisältöä ja merkitystä. Sitä seuraa tulkkausprosessi, joka on toiminnallinen ilmiö: sen aikana välitetään puhujan ilmaisemat ajatukset kielestä toiseen (Hietanen 2001, 280). Myös tulkkausprosessi voidaan jakaa erilaisiin vaiheisiin, esimerkiksi Hale (2004) on tuonut esille seuraavat päävaiheet: kuunteleminen (*listening*), ymmärtäminen (*comprehending*), muuntaminen (*converting*) ja välittäminen (*delivery*). Edellä mainitut vaiheet voivat seurata toisiaan tai tapahtua osittain samanaikaisesti.

Tulkkausviestintä jaetaan kahteen päämenetelmään, simultaaniseen ja konsekutiiviseen, sen mukaan, millä tavalla puhuja ja tulkki osallistuvat viestintään. Konsekutiivitulkkaus eli peräkkäistulkkaus tarkoittaa sitä, että puhuja ja tulkki esittävät vuorotellen puhejaksonsa. Simultaanitulkkaus eli samanaikaistulkkaus tarkoittaa puolestaan sitä, että puhuja ja tulkki puhuvat samanaikaisesti eliikkä päällekkäin. (Hietanen 2001, 286–287).

Edellä mainitut tulkkausmenetelmät vaativat suurta keskittymistä ja paineensietokykyä, minkä lisäksi ne rasittavat hermoja erilaisten samanaikaisten toimintojen vuoksi. Kyseisten menetelmien prosessit kuitenkin poikkeavat toisistaan, minkä takia ne vaativat erilaista koulutusta. (Saresvuo & Ojanen 1988, 30).

Hietasen (2001) mukaan on olemassa kaksi tulkkausviestintälajia: asioimistulkkaus ja konferenssitulkkaus. Asioimistulkkauksella tarkoitetaan asiakkaan ja esimerkiksi viranomaisen tai yksityishenkilön välisen dialogin tulkkausta useimmiten konsekutiivista, mutta joskus myös simultaanista menetelmää käyttäen. Asioimistulkkaus voi olla joko lähitulkkausta tai etätulkkausta puhelimen tai verkon kautta. (Hietanen 2001, 288–289).

Konferenssitulkkauksella tarkoitetaan useimmiten simultaanisella menetelmällä tehtyä tulkkausta esimerkiksi kongressiesitelmien, paneelikeskustelujen, lehdistötilaisuuksien tai muun konferenssiviestinnän tulkkausta (Hietanen 2001, 289).

3.3 Tulkkaus ammattina

Tulkki sijoittuu työssään epätavalliseen viestinnälliseen tilanteeseen: sanoma osoitetaan keskustelun toiselle osapuolelle, ei tulkille. Sen vuoksi tulkkia ei voi määritellä puhujaksi eikä myöskään

puhtaasti kuuntelijaksi, koska hän ei osallistu keskusteluun. (Seleskovitch 1988, 22, Valorinnan 1994, 41 mukaan).

Ottaen huomioon sen, että tulkkaustilanteessa osapuolten välillä ei ole vain ainoastaan kielimuuri vaan myös kulttuurimuuri, tulkin tehtävä on välittää sekä sanoman että kulttuurin toiselle osapuolelle ymmärrettävällä tasolla, mutta kuitenkin säilyttäen sen omalaatuisuus (Seleskovitch 1988, 112–115, Valorinnan 1994, 41 mukaan).

3.3.1 Tulkin ammatilliset taitovaatimukset

Hyvän tulkin ammatilliset taitovaatimukset ovat hyvin pitkälti samanlaiset kuin hyvän puhujan ominaisuudet: tulkin pitää osata kuunnella, analysoida, kunnioittaa toisen ihmisen mielipidettä, oivaltaa asiasisältöjä, puhua, tuntea erilaiset tilanteet ja viestintätyypit jne. (Hietanen 2001, 277).

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton tulkin ammattisäännösten mukaan tulkin on säilytettävä puolueettomuutensa, eikä tulkki saa antaa henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteensä vaikuttaa tulkattavaan sanomaan. (SKTL 1994).

3.3.2 Tulkkauksen opetus Suomen yliopistoissa

Kuten yllä on jo todettu, ammattiominaisuuksien vuoksi tulkkien opetusohjelman pitäisi olla hyvin monipuolinen. Tämän tutkimuksen aineiston keruun aikaan Suomessa tulkkausta on voinut opiskella neljässä yliopistossa: Itä-Suomen yliopistossa, Helsingin yliopistossa, Tampereen yliopistossa ja Turun yliopistossa. Itä-Suomen yliopistossa aineiston keruuhetkellä opetettiin englannin-, saksan- ja venäjän kielten kääntämistä ja tulkkausta (Itä-Suomen yliopisto 2010).

Helsingin yliopiston nykykielten laitos tarjosi kääntämisen opintoja seuraavista kielistä: englanti, saksa ja venäjä. Helsingin yliopisto tarjosi myös tulkeiksi tähtääville opiskelijoille kaksi tulkkauksen sivuaineohjelmaa: ensimmäinen niistä painottui asioimistulkkaukseen, siihen liittyviin tilanteisiin ja taitoihin, toinen puolestaan konferenssi- ja oikeustulkkaukseen (Helsingin yliopisto 2006).

Tampereen yliopistossa kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikössä opetettiin aineiston keruuhetkellä englannin, saksan ja venäjän käännöstiedettä. Opintokokonaisuuksiin kuului sekä pakolliset, että valinnaiset tulkkauskurssit. Syventävien opintojen vaiheessa olevilla opiskelijoilla oli mahdollisuus osallistua tulkkausviestinnän erikoistumisohjelmaan, mikäli opiskelijoiden joukossa on ohjelman käynnistämisen kannalta riittävä määrä halukkaita opiskelijoita. (Tampereen yliopisto 2010.)

Turun yliopistossa tarjolla oli englannin, ranskan ja saksan kielten tulkkauksen opetusta (Turun yliopisto 2011).

Viimeisimpien vuosien aikana yliopistojen käännös- ja tulkkausviestinnällisessä koulutustarjonnassa ja koulutusohjelmissa on tapahtunut koko joukko muutoksia muun muassa sen myötä, että filologian ja käännöstieteen oppiaineiden opintoja on yhdistelty osittain samojen koulutusohjelmien alle. Tätä nykyä opiskelijat voivat painottaa opintojaan joko filologian tai käännöstieteen suuntaan monissa yliopistoissa varsinaisesti vasta aine- ja syventävien opintojen aikana. Näin esimerkiksi syksyllä 2014 Itä-Suomen yliopistossa on edelleen tarjolla sekä englannin että saksan ja venäjän kielten kääntämistä ja tulkkausta pääaineina (Itä-Suomen yliopisto 2014). Helsingin yliopistossa on edelleen mahdollista opiskella englannin, saksan ja venäjän käännöstiedettä. Tulkkauksen sivuaineohjelmista internetsivustolla taas ei ole enää mitään mainintaa. Helsingin yliopistossa on myös mahdollisuus opiskella suomea kääntäjän ja tulkin B-työkielenä. (Helsingin yliopisto 2014.) Turun yliopiston kotisivuilla on ilmoitettu, että yliopistossa kieli- ja käännöstieteiden laitoksella voi opiskella englantia, espanjaa, italiaa, ranskaa, saksaa ja venäjää. Sivuilla ei kuitenkaan enää ole ollenkaan mainintaa onko laitoksella mahdollisuutta suorittaa tulkkauksen kurssit (Turun yliopisto 20014). Tampereen yliopistossa syventävien opintojen vaiheessa lukuvuonna 2014 – 2015 on mahdollista suorittaa venäjän kielen, saksan kielen ja englannin kielen kääntämisen ja tulkkauksen maisteriopinnot (Tampereen yliopisto 2014).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelma ja tutkimusmetodit

Nojaten esiintymisjännityksestä ja tulkkausprosessista tehtyihin aiempiin tutkimuksiin ja myös siihen, että tulkkausta voidaan pitää omanlaisena esiintymisen lajina, päätin tutkia mahdollista esiintymisjännityksen ilmentymistä Suomen yliopistoissa kääntämistä ja tulkkausta opiskelevien opiskelijoiden keskuudessa. Lisäksi halusin selvittää, onko mahdollisella esiintymisjännityksellä yhteys opiskelijoiden ammatillisen suuntauksen valintaan. Tutkimuksessa pyritään löytämään vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- 1. Millaista esiintymisjännitystä käännöstieteen opiskelija ilmoittaa kokevansa ja missä määrin jännitys ilmenee?*
- 2. Millaista muuta jännitystä käännöstieteen opiskelija ilmoittaa kokevansa (so. vieraalla kielellä puhuminen, vaativa kuunteleminen jne.)?*
- 3. Millainen yhteys on käännöstieteen opiskelijan ilmoittamalla esiintymisjännityskokemuksella kyseisen opiskelijan opintosuuntautumisen valintaan?*

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Itä-Suomen, Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistoissa kääntämistä ja tulkkausta opiskelevat henkilöt. Osallistujat voivat lukea kyseisiä aloja sekä pää- että sivuaineena ja olla perusopintojen, aineopintojen tai syventävien opintojen vaiheessa. Tutkimusstrategiana tässä tutkimuksessa käytetään survey- tutkimusta, jossa kerätään analysoitavaa tietoa ihmisjoukolta standardoitujen esimerkiksi kyselylomakkeiden avulla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 125).

Näin olen tämän tutkimuksen päämäärä on sekä selittävä että jonkin verran ennustava, koska pyrkimyksenä on löytää yhteys opiskelijoiden esiintymisjännityksen ja heidän tekemän ammattisuuntauksen valinnan välillä, minkä ohella tutkimusaineiston perusteella pyritään vastaamaan kysymykseen siitä, johtuuko ammattisuuntauksen valinta esiintymisjännityksestä.

4.2 Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen menetelmä

Yllämainittujen tutkimuskysymyksiä mahdollisimman kokonaisvaltaista käsittelyä varten tutkimuksessa käytetään sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista lähestymistapaa. Kyseisten lähestymistapojen rinnakkaiskäytön avulla pyritään täydentämään saatua tietoa. Kvalitatiivinen tutkimusote perustuu tekstiaineiston analyysiin, kun taas kvantitatiivinen – tutkimusaineistosta koottujen tilastollisten tietojen analyysiin (ks. esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 127).

Tutkimuksessa käytetään valmiita useissa edellisissä tutkimuksissa jo käytettyjä ja siten toimivuudeltaan tarkistettuja lomakkeita ja mittareita, joita sovelletaan valittuun tutkimusongelmaan ja joihin lisätään kysymykset opiskelijoiden ammattisuuntauksen valinnasta. Kvantitatiivista tutkimusotetta kyselyssä edustavat standardoidut, strukturoidut osat, joissa vastaajille annetaan valmiita vastausvaihtoehtoja. Valmiit väittämät pohjautuvat sekä esiintymisjännityksestä että tulkkausprosessista tehtyihin laajoihin tutkimuksiin. Kyseisen menetelmän avulla voidaan pyrkiä löytämään systemaattiset, toistuvat, säännönmukaiset ja satunnaiset tekijät. Myös tämä menetelmä auttaa arvioimaan ilmiöiden välisiä suhteita. (Metsämuuronen 2003, 65). Kysymykset, joihin odotetaan avovastauksia, edustavat tutkimuksessa kvalitatiivista lähestymistapaa. Avoimet kysymykset antavat vastaajille mahdollisuuden kommentoida tarkemmin ongelmaa, esitellä omaa mielipidettä, tarkentaa omat vastauksensa tai kommentoida kyselyä. Tämän menetelmän avulla voidaan lisätä tutkimuksen monipuolisuutta ja luotettavuutta. (Almonkari 2007, 67). Merja Almonkarin (2007) kokemuksen mukaan kvalitatiivinen tutkimusote tämän tyyppisessä tutkimuksessa saattaa jäädä hyvin heikoksi, koska osa vastaajista jättää avoimet kysymykset väliin, kun taas osa vastaa niihin vain muutamalla sanalla.

4.3 Kyselyn toteutus

Ensisijainen ajatus oli toteuttaa kyselyn Internet- lomakkeen ja luentojen yhteydessä jaettavan paperilomakkeen avulla. Molempien menetelmien mukaan tutkimukseen osallistuva henkilö voi pysyä täysin nimettömänä, mikä on tarkoituksenmukaista tutkimusongelman kannalta: esiintymisjännitys on hyvin arka ja henkilökohtainen keskusteluaihe, josta ei välttämättä keskustella avoimesti tutkijan kanssa (Almonkari 2007, 69) varsinkaan, jos tutkijana esiintyy saman laitoksen opiskelija. Molemmilla menetelmillä on omat positiiviset ja negatiiviset puolensa. Verkkokyselyn avulla voi tavoittaa lyhyessä ajassa suuren vastaajajoukon. Käännöstieteiden laitoksen opiskelijat käyttävät omia postituslistoja, mitkä helpottavat nimenomaan tutkimuksen kohderyhmään kuuluvien opiskelijoiden tavoittamista. Verkkokyselyt ovat hyvin edullisia, niitä on nopea käsitellä,

ne ovat helposti vastaajien käytettävissä ja niihin voi vastata parhaiten sopivana ajankohtana (Almonkari 2007, 69). Ongelmana voi olla se, etteivät kaikki kiinnostu kyselyyn osallistumisesta tai kysely jää huomaamatta postituslistan suuren kuormituksen vuoksi. Tämä ongelma poistuu luentojen yhteydessä tapahtuvan kyselyn avulla, jos tutkija itse jakaa ja kerää kyselylomakkeet vastausajan päätyttyä. Kaikki opettajat eivät kuitenkaan välttämättä suostu antamaan luentoaikaa kyselylomakkeiden täyttämiseksi, varsinkaan jos kysely on laaja. Tässä tutkimuksessa päädyttiin kuitenkin käyttämään pelkästään verkkokyselyä.

Kysely pohjautuu osallistujien itsearviointiin, koska on todettu, että jännittämisen kokemuksesta tietää ja voi kertoa parhaiten itse jännittämisen kokija, sillä tutkimustieto perustuu näin ollen vastaajan antamaan oman kokemuksen mukaiseen tietoon jännittämisen ilmenemisestä ja sen luonteesta (Almonkari 2007, 68).

4.4 Kyselylomake

Elektroninen kyselylomake laadittiin Tampereen yliopiston tarjoamalla E-lomake ohjelmalla.

Kyselyssä sovellettiin Tampereen yliopiston tutkija Merja Almonkarin tekemää kyselylomaketta, jota hän on käyttänyt väitöskirjansa tekemisen yhteydessä (ks. Almonkari 2007).

Lomakkeen on tarkistanut professori Tuula-Riitta Välikoski ja professori Mikhail Mikhailov. Tarkistuksen jälkeen lomakkeeseen tehtiin parannuksia, minkä jälkeen sitä testattiin 10 koevastaajalla. Koevastaajien joukossa oli sekä Tampereen yliopiston syventävien opintojen vaiheessa olevia opiskelijoita että Tampereen yliopistosta filosofian maistereiksi valmistuneita henkilöitä. Testauksen jälkeen lomakkeeseen tehtiin parannuksia.

Kyselylomake (liite 2) koostuu neljästä osiosta. Ensimmäinen osio kartoitti taustatietoja vastaajista (kysymykset 1-9), ja siinä selvitettiin vastaajien ikä, sukupuoli, yliopisto, opiskeluvaihe ja B-työkieli. Kysymyksessä numero 9 selvitettiin vastaajien yleistä suhtautumista tulkkauharjoituksiin, mikä on niin ikään luokiteltavissa taustatiedoiksi. Seuraava osio (kysymykset 10–13) käsitteli jännittämistä. Kyselylomakkeessa jännittäminen määriteltiin seuraavasti: *Sillä tarkoitetaan kokemiasi esiintymisen yhteydessä ilmeneviä tuntemuksia ja ilmiöitä, esimerkiksi hermostuminen, levottomuus, ahdistuneisuuden tai pelon tunne, sanoissa sekoaminen, sanottavan unohtelu tai vapiseminen*. Kysymykset 14–17 käsittelivät sekä vastaajan omaa viestijäkuva että hänen fyysisiä tuntemuksiaan viestinnän aikana. Viimeisessä osiossa (kysymykset 18 – 23) kysyttiin vastaajien omaa mielipidettä jännittämisen syistä, jännittämisen vaikutuksesta opiskeluun ja sen yhteydestä

ammattivalintaan. Vastaajilla oli lisäksi mahdollisuus viimeisessä kysymyksessä jättää omat kommenttinsa tutkijalle esimerkiksi tutkimuksen aiheesta ja kyselylomakkeesta.

Kyselylomakkeessa käytiin käsitteitä A-työkieli ja B-työkieli. A-työkielellä tarkoitetaan kääntäjän tai tulkin äidinkieltä tai kieltä, jota kääntäjä tai tulkki voi käyttää yhtä sujuvasti kuin äidinkieltään. B-työkielellä tarkoitetaan kieltä, jota kääntäjä tai tulkki käyttää työssään ja osaa kääntää ja/tai tulkata sujuvasti sekä B-työkieleltä että B-työkielelle. Ammattisanastossa on myös käsite C-työkieli, jolla tarkoitetaan kieltä, josta kääntäjä tai tulkki pystyy kääntämään tai tulkkamaan. Tässä kyselyssä ei kuitenkaan käytetty C-työkielen käsitettä.

Kyselylomakkeeseen postituksen yhteydessä siihen liitettiin saatekirje (ks. liite 1).

Kysely lähetettiin sähköpostitse suoraan Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikön postituslistalle ja Turun, Helsingin ja Itä-Suomen yliopistojen yhteyshenkilöille, jotka pienen viivästyksen jälkeen lähettivät kyselyn omien yliopistojensa postituslistoille.

4.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Yhteensä kyselyyn vastasi 153 henkilöä. Luettaessa vastauksia ei niiden joukosta ole havaittu ensimmäistäkään asiatonta tai pilailumielessä annettua vastausta. Vastauksen antaminen strukturoituihin kysymyksiin on ollut pakollista, eli vastauksia ei ollut mahdollista lähettää käsiteltäväksi, jos joku kysymys jäi ilman vastausta. Tämän perusteella tutkimusaineistoon kelpuutettiin kaikki 153 havaintoyksikköä.

Kyselyn strukturoitu osio käsiteltiin ja analysoitiin tilastollisesti. Analyysin työkaluna käytettiin Microsoft Excel -ohjelmaa. Tilastollinen analyysi toteutettiin laskemalla keski- ja hajontalukuja, kuten keskiarvo, moodi ja keskihajonta. Myös analyysia varten käytettiin laajasti Pivot- taulukkoja.

Kysely sisälsi myös avoimia kysymyksiä ja strukturoidussa osiossa oli kenttiä tarkennuksia varten. Vastaaminen avoimiin kysymyksiin ei ollut pakollista. Avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset ja kommentit luettiin ja analysoitiin.

5 KYSELYN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään kyselyn avulla saadut tulokset. Tulokset esitellään samassa järjestyksessä, jossa ne esiintyvät kyselylomakkeessa (ks. liite 2).

5.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi 153 henkilöä, joista naisten osuus oli 140 ja miesten 13. Naisten osuus vastaajista oli siis 91,5 % ja miesten 9,5 %.

Kyselyssä ei kysytty tarkkaa ikää, vaan annettiin ikäluokat, joihin vastaajat sijoittuivat. Vastaajista 23 henkilöä sijoittui ikäluokkaan 17–22 vuotta, mikä on 15 % vastaajien kokonaismäärästä. Vastaajista 98 oli 22–27-vuotiaita (64 %), 19 vastaajista oli 27–32-vuotiaita (12,5 %), 2 henkilöä kuului ikäluokkaan 32–37 (1,3 %) ja 11 henkilöä oli yli 37-vuotiaita (7 %). Tässä ja muutamassa seuraavassa kohdassa tiedot esitetään myös taulukkoina niiden hahmottamisen helpottamiseksi:

Ikähaarukka	Vastaajien määrä	osuus %
17–22	23	15 %
22–27	98	64 %
27–32	19	12,5 %
32–37	2	1,5 %
yli 37	11	7 %

TAULUKKO 1. Vastaajien ikäjakauma

Vastaukset tulivat neljästä Suomen yliopistosta: Tampereen yliopistosta vastaajia oli 48 (31,5 %), Helsingin yliopistosta 39 (25,5 %), Itä-Suomen yliopistosta 28 (18 %) ja Turun yliopistosta 38 henkilöä (25 %).

Vastaajista opintojen syventävässä vaiheessa oli 85 henkilöä (55,5 %), aineopintojen vaiheessa 60 (39 %) henkilöä ja perusopintojen vaiheessa 8 henkilöä (5 %).

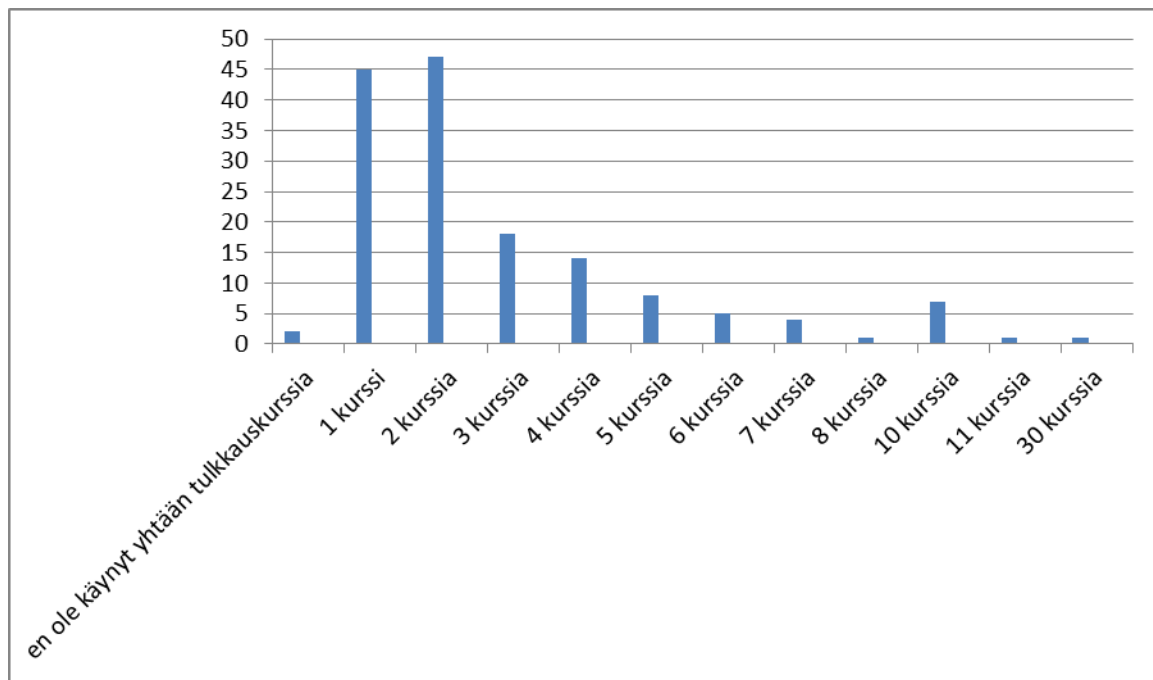
Suurimmalla osalla vastanneista B-työkielenä oli englanti (69 henkilöä, 45 %), seuraavaksi yleisin oli saksan kieli (38 henkilöä, 23 %), venäjää B-työkielenä opiskeli 18 henkilöä (12 %), ranskaa 11 henkilöä (7 %), ruotsia 9 vastaajaa (6 %) ja jotain muuta kieltä B-työkielenä käyttää 8 vastaajaa (5 %). Suomen yliopistoissa on yleistä, että esimerkiksi venäjän käännöstiedettä opiskeleva henkilö puhuu äidinkielenään venäjää, jolloin hänen B-työkielensä on suomi. Tässä kyselyssä *muu kieli* voi tarkoittaa siis myös suomen kieltä. On syytä mainita, että nykypäivän opetusohjelman mukaan esimerkiksi Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikköön hyväksytään vain suomea A-työkielenään puhuvia henkilöitä, mutta ennen lukuvuotta 2009–2010 tilanne oli toisenlainen; silloin suomen kieli saattoi olla myös opiskelijan B-työkieli.

Vastanneista henkilöistä 59 (38,5 %) oli opiskellut työkieltään 11–15 vuotta, 50 (32,5 %) 5–10 vuotta, 16 (10,5 %) alle 5 vuotta, 14 (9 %) 16–20 vuotta, 2 (1,5 %) yli 20 vuotta ja 12:lla (8 %) työkieli on äidinkieli tai kotikieli. Kaikista vastanneista 94 on käynyt vaihdossa tai kieliharjoittelussa kieltä puhuvassa maassa. Muut 59 vastaajaa eivät ilmoittaneet suorittaneensa vaihto-opintoja tai kieliharjoittelua B-työkielensä kielialueella.

Kieliopintojen pituus	Vastaajien määrä	%
alle 5 vuotta	16	10,5 %
5 – 10 vuotta	50	32,5 %
11–15 vuotta	59	38,5 %
16 – 20 vuotta	14	9 %
yli 20 vuotta	2	1,5 %
äidinkieli/kotikieli	12	8 %

TAULUKKO 2. Kieliopintojen kesto

Kysymykseen *Moneenko tulkkauskurssiin olet tähän mennessä osallistunut?* 2 ihmistä vastasi, että ei ole käynyt ensimmäistäkään tulkkauskurssia, 45 ihmistä oli osallistunut vain yhdelle kurssille, 47 kahdelle kurssille, 18 kolmelle kurssille ja 14 yhteensä neljälle kurssille. Vastaajista 8 oli osallistunut viidelle kurssille, kun taas 7 vastaajaa ilmoitti suorittaneensa 10 kurssia, viisi 6 kurssia ja neljä 7 kurssia. Yksi vastaaja oli käynyt 11 kurssia, minkä lisäksi 1 vastaaja ilmoitti käyneensä 8 kurssia ja yksi 30 kurssia. Jakauma käy kootusti ilmi seuraavasta kaaviosta:



KAAVIO 1. Vastaajien käymien tulkkauskurssien määrä

Keskiarvo (M) on 3,045, keskihajonta (s) 3,2, moodi (Mo) 2, mediaani (Md) 2, minimi (Min) 0 ja maksimi (Max) 30.

Yhdeksännessä kysymyksessä pyrittiin selvittämään vastaajien yleistä suhtautumista tulkkausharjoituksiin. Kysymyksessä esitettiin 13 erilaista ajattelutapaa, jotka vastaajien piti arvioida asteikolla 1–5, jossa 5 kuvaa erittäin hyvin ja 1 kuvaa erittäin huonosti esitettyä väittämää.

Seuraavassa taulukossa esitellään ehdotetut ajattelutavat samassa järjestyksessä, missä ne esiintyivät kyselylomakkeessa, lisäksi tuodaan esiin vastausten keskiarvo, keskihajonta ja moodi. Vastaajien lukumäärä on aina 153.

AJATTELUMALLI	KESKIARVO	KESKIHAJONA	MOODI
Pyrin välttämään tällaisia opintojaksoja, joissa joutuu yleisön eteen puhumaan.	2,8	1,5	4
Pieni levottomuus vaivaa mieltäni, kun ajattelen tulkkauksilaisuutta.	3,9	1,1	4
Otan selvää, mitä harjoitukselta vaaditaan ja toimin sen mukaan.	4,3	0,6	4
Ajattelen, että tilanne ei eroa muista. opintosuorituksista, se on yksi muiden joukossa.	2,9	1,3	2
Voin kysyä neuvoja opettajalta.	3,6	1,1	4
En voi juurikaan vaikuttaa asiaan, menee miten menee.	2,5	1,1	2
Ajattelen, että olen yleensä selvinnyt vastaavista tilanteista, niin varmaan nytkin.	3,7	1,1	4
Voin jutella harjoituksesta kavereitteni kanssa.	4,2	1	5
Suhtaudun tulevaisuuteen toiveikkaasti, harjoitus menee varmaankin hyvin.	3,3	1,2	4
Persoonallisuuteni on sellainen, etten koe tilannetta kovin stressaavana.	2,4	1,4	2
Olen huolestunut harjoituksesta jo viikkoja etukäteen ja kauhukuvat täyttävät mieleni.	2,3	1,4	1
En ajattele koko asiaa, yritän keskittyä muuhun.	1,6	1,1	2
Yritän lykätä harjoitusta tuonnemmaksi.	2,3	1,2	2

Asteikolla 1= kuvaa erittäin huonosti, 2=kuvaa melko huonosti, 3=en osaa sanoa, 4= kuvaa melko hyvin, 5=kuvaa erittäin hyvin

TAULUKKO 3. Vastaajien yleinen suhtautuminen tulkkauharjoitukseen.

Tärkeämmän kokonaiskuvan saamiseksi seuraavasta taulukosta käy ilmi miten saadut vastaukset jakautuvat määrällisesti ja prosentuaalisesti annetun arviointiasteikon mukaan:

AJATTELUMALLI	1	2	3	4	5
pyrin välttämään tällaisia opintojaksoja, joissa joutuu yleisön eteen puhumaan	36 23,5 %	42 27 %	5 3 %	43 28%	27 17,5%
pieni levottomuus vaivaa mieltäni, kun ajattelen tulkkauksilaisuutta	7 4,5 %	20 13 %	2 1,5 %	72 47 %	52 34 %
Otan selvää, mitä harjoitukselta vaaditaan ja toimin sen mukaan	0	3 2 %	9 6 %	77 50 %	64 42 %
Ajattelen, että tilanne ei eroa muista opintosuorituksista, se on yksi muiden joukossa	18 12 %	60 39 %	10 6,5 %	38 25 %	27 17,5 %
Voin kysyä neuvoja opettajalta.	8 5 %	27 17,5 %	16 10,5 %	69 45 %	33 22 %
En voi juurikaan vaikuttaa asiaan, menee miten menee	22 14 %	74 48 %	16 10,5 %	36 23,5 %	5 3 %
Ajattelen, että olen yleensä selviytynyt vastaavista tilanteista, niin varmaan nytkin	7 4,5 %	27 17,5 %	9 6 %	66 43 %	44 29 %
Voin jutella harjoituksesta kavereitteni kanssa	5 3 %	8 5 %	7 4,5 %	50 32,5 %	83 54 %
Suhtaudun tulevaisuuteen toiveikkaasti, harjoitus menee varmaankin hyvin	13 8,5 %	35 23 %	20 13 %	59 38,5 %	26 17 %
Persoonallisuuteni on sellainen, etten koe tilannetta kovin stressaavana	47 31 %	50 32,5 %	9 6 %	29 19 %	18 11,5 %
Olen huolestunut harjoituksesta jo viikkoja etukäteen ja kauhukuvat täyttävät mieleni	62 41 %	34 22 %	11 7 %	29 19 %	17 11 %
En ajattele koko asiaa, yritän keskittyä muuhun	18 12 %	67 44 %	24 15,5 %	40 26 %	4 2,5 %
Yritän lykätä harjoitusta tuonemmaksi	46 30 %	59 38,5 %	12 8 %	23 15 %	13 8,5 %

TAULUKKO 4. Vastaajien yleisen suhtautumisen tulkkauharjoitukseen määräinen ja prosentuaalinen analyysi.

Taulukosta 4 näkyy, että vastausta 3 (*en osaa sanoa*) on annettu melkein kaikissa tapauksissa minimaalinen määrä. Tämä on tulkittavissa siten, että vastaajilla oli tarkat käsitykset kysymyksessä esiintyvistä ajattelumalleista. Ajattelumallin selvittämisen lisäksi, taulukosta voidaan myös nähdä opiskelijoiden suosituimmat ja vähemmän suositut keinot selviytyä stressaavasta tulkkaukseen ja esiintymiseen liittyvästä tilanteesta.

5.2 Jännitys

Kysymykset 10 – 13 käsittelivät jännitystä sekä yleisesti oppimistilanteissa että konkreettisissa tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa. Kysymyksessä 10 pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5, jossa 1 on *en koskaan* ja 5 on *aina*, oppimistilanteet, joissa ihminen voi kokea esiintymisjännitystä.

Seuraavassa taulukossa on esitetty 14 oppimistilannetta siinä järjestyksessä, missä ne esitettiin kyselyyn vastanneille. Taulukosta näkyy lisäksi vastausten keskiarvo, keskihajonta ja moodi. Kymmenes kysymys oli kyselyssä pakollinen, minkä vuoksi vastausten lukumäärä on aina 153.

TILANNE	KESKIARVO	KESKIHAJONTA	MOODI
kuuntelet luentoa	1,5	0,6	1
kysyt tai vastaat luennolla	2,9	0,8	3
pidät seminaariesitelmän	3,6	1,2	5
juttelet tauolla kurssikavereiden kanssa	1,7	0,9	1
olet opponenti tms. seminaarissa	2,9	1,2	3
puhut tiimissä tai projektiryhmässä	2,4	1	3
teet kurssilla pari- tai ryhmätyötä	1,9	0,8	2
osallistut verkkokurssin keskusteluun	1,7	0,9	1
keskustelet opettajan kanssa kahden	2,5	0,9	3
puhut vierasta kieltä	3,1	0,9	3
kuuntelet vierasta kieltä es. tulkkaustilaisuuden tai harjoituksen aikana	2,1	0,9	2
osallistut kurssille, jossa harjoitellaan puheviestinnän taitoja	3,1	1,1	3
esittelet ryhmätyön tuloksia luennolla	3	1,1	3
puhut virkailijan kanssa kirjastossa tai opintoasiaintoimistossa	1,8	1	1

Asteikolla 1=*en koskaan*, 2=*hyvin harvoin*, 3=*silloin tällöin*, 4=*hyvin usein*, 5=*aina*

TAULUKKO 5. Esiintymisjännityksen esiintyminen erilaisissa oppimistilanteissa

Kuunnellessaan luentoa jännitystä ei koe koskaan 56 % vastaajista (N 86), hyvin harvoin 36,5 % (N 56), silloin tällöin 6,5 % (N 10) ja hyvin usein 0,5 % (N 1) vastaajista. Vastausta 5 (*aina*) ei antanut kukaan vastaajista. Kyseisessä kyselyn osiossa tarjottiin mahdollisuus antaa lyhyt kommentti vastaukseen. Ensimmäiseen tilannekuvaukseen saatiin yhteensä 5 kommenttia. Kommenttien antajista kaksi arvioi jännityksen kokemisen toistuvuuden numerolla 3 (*silloin tällöin*), muut numerolla 2 (*hyvin harvoin*). Kolmen henkilön kommentit liittyvät mahdollisuuteen puhua luennolla julkisesti:

V23¹: Parilla kurssilla pelkään, että opettaja kysyy minulta jotain, vaikken viittaisi enkä tietäisi vastausta.

Yksi sanojensa mukaan on jännittynyt luennoitsijan puolesta kokiessaan tämän huonoksi:

V107: Joskus koen myötähäpeää huonon luennoijan puolesta.

Yksi vastaaja kertoi vastauksessaan kokevansa jännitystä silloin, kun luennon aihe liittyi johonkin tärkeään aihepiiriin, kuten esimerkiksi lopputyön käsittelyyn.

Kysyessään tai vastatessaan luennolla esiintymisjännitystä kokee aina 6 vastaajaa (4 %), hyvin usein 33 vastaajaa (21,5 %), silloin tällöin 67 vastaajaa (44 %), hyvin harvoin 45 vastaajaa (29,5 %)

ja ei koskaan 2 vastaajaa (1 %). Tilannekuvaukseen annettiin yhteensä 8 vapaamuotoista kommenttia, joista 3 esittää jännityksen syyksi huonoa opettajaa:

V31: Ainoastaan epämiellyttävien ja epäystävällisten ihmisten pitämillä luennoilla.

Kolmen selityksen mukaan jännitykseen vaikuttaa luennon osallistujamäärä; massaluennoilla kynnys kysyä tai kommentoida on korkeampi. Yksi vastaajista kertoi, että opiskelun alussa jännitys oli hyvin voimakasta, mutta ajan myötä se on helpottanut. Yksi selittää jännityksen mahdottomuudella perustella omaa näkemystä:

¹Tässä ja myös eteenpäin vastausten kirjoitusasu on alkuperäinen.

V60: Luennolla kysymisessä tai vastaamisessa jännittää helpoiten siksi, että vastaväittäjiä saattaa olla paljon ja johdonmukaiselle kantojen esittämiselle ja argumentoinnille ei todennäköisesti ole aikaa.

Seminaariesitelmän yhteydessä 47 vastaajista kokee aina jännitystä, mikä on yhteensä 31 % kaikista vastaajista, jännitystä hyvin usein kokee 40 vastaajaa (26 %), silloin tällöin 41 vastaajaa (26,5 %), hyvin harvoin 12 vastaajaa (8 %) ja ei koskaan 13 (8,5 %) vastaajaa. Kommenteista kuitenkin käy ilmi, että 8 vastaajaa, jotka ovat antaneet vastauksen 1, eivät koskaan olleet pitäneet seminaariesitelmää. Näin olleen niiden vastaajien määrä, jotka eivät koskaan koe esiintymisjännitystä seminaariesitelmän pitämisen yhteydessä, on 5 (3 %). Neljä vastaajaa kommentoi, että heitä jännittää seminaariesitelmän pitäminen vieraalla kielellä:

V77: Vieraalla kielellä puhuminen jännittää, kun tuntuu, että muut samassa opintojen vaiheessa olevat osaavat paremmin.

Jutelleessaan tauolla kurssikavereiden kanssa jännitystä ei koe lainkaan 83 opiskelijaa, mikä on 54 % kaikista vastaajista. Vastaajista 41 kokee jännitystä hyvin harvoin (27 %), silloin tällöin jännitystä kokee 22 henkilöä (14 %), hyvin usein 5 (3 %) ja aina 2 (1,5 %) vastaajaa. Kysymykseen on annettu 2 kommenttia, joista toisen mukaan koettavaa tunnetta voi kutsua enemmän stressiksi, kuin jännitykseksi. Toinen vastaajista ei puolestaan koe olevansa kovin läheinen kurssikavereidensa kanssa, minkä takia jutteleminen saattaa jännittää.

Opponointi ei jännitä ollenkaan 19 vastaajaa (12,5 %), joista 7 (4,5 %) ilmoitti, ettei ole opponoinut ketään. Jännitystä hyvin harvoin kokee 37 vastaajaa (24 %), silloin tällöin 52 (34 %), hyvin usein 21 (14 %) ja aina 24 (15,5 %). Kommenttien mukaan jännitys opponoinnin yhteydessä johtuu hyvin pitkälti haluttomuudesta tuottaa pettymys kurssikaverille:

V77: EI haluaisi masentaa toista etsimällä virheitä, mutta tehtävänanto vaatii.

Tiimissä tai projektiryhmässä puhuminen jännittää aina 4 opiskelijaa (2,5 %), hyvin usein 14 (9 %), silloin tällöin 55 (36 %), hyvin harvoin 47 (31 %) tai ei koskaan 33 (21,5 %) vastaajaa.

Pari- tai ryhmätyötä tehdessään kukaan vastaajista ei ilmoittanut kokevansa jännitystä aina. Tätä vastoin 9 vastaajaa (6 %) kertoi kokevansa pari- ja ryhmätöiden yhteydessä jännitystä hyvin usein, 27 (17,5 %) silloin tällöin, 66 (43 %) hyvin harvoin ja 51 (33,5 %) ei koskaan.

Verkkokurssin keskustelun yhteydessä aina jännitystä kokee 3 vastaajaa (2 %), hyvin usein 2 (1,5 %), silloin tällöin 26 (17 %), hyvin harvoin 50 (32,5) ja ei koskaan 72 (47 %) henkilöä. Viisi ihmistä, jotka antoivat vastauksen 1 (ei koskaan) kommentoivat, etteivät ole osallistuneet verkkokurssille, tai sellaiselle verkkokurssille, johon liittyisi keskustelua.

Keskustelu opettajan kanssa kahden kesken aiheuttaa jännitystä aina 6 ihmiselle (4 %), hyvin usein 14 vastaajalle (9 %), silloin tällöin 63:lle (41 %), hyvin harvoin 50:lle (32,5 %) ja ei koskaan 20:lle (13 %) henkilölle. Kommenteissa vastaajat mainitsevat, että jännitys on pahimmillaan, jos opettajan kanssa pitäisi keskustella vieraalla kielellä. Kaksi vastaajaa kommentoi, että jännitys riippuu opettajan persoonallisuudesta ja keskustelun aiheesta.

Vieraan kielen puhumista jännittää aina 12 vastaajaa (8 %), hyvin usein 43 vastaajaa (28 %), silloin tällöin 63 vastaajaa (41 %), hyvin harvoin 28 vastaajaa (18 %) ja ei koskaan 7 vastaajaa (4,5 %). Tähän kysymykseen saatiin 8 vapaamuotoista kommenttia. Kommenttien mukaan vastaajat jännittävät puhumista natiivien kanssa:

V38: Jännitän hiukan, jos minun pitää puhua natiivien kanssa. Toisten kielenopiskelijoiden kanssa ei jännitä.

Ongelmallisiksi vastaajat kokivat tulkkausharjoitukset, joissa voi antaa itsestään huonon kuvan, viralliset tilanteet sekä tapaukset, joissa joutuu etsimään sanoja ja korjaamaan omia virheitään. Kaksi kommentteja jättäneistä henkilöistä ei jännitä puhumista B-työkielellään yhtä paljon kuin jollain muulla kielellä. Seitsemän kommentteja jättäneistä henkilöstä on kuitenkin vastannut kokevansa jännitystä silloin tällöin (3), ja vain yksi on antanut vastaukseksi 4 (hyvin usein).

Jännitystä vieraan kielen kuuntelun yhteydessä tulkkauksilaisuudessa tai harjoituksissa ei koe ollenkaan 44 henkilöä (29 %). Hyvin harvoin jännitystä kyseisissä tilanteissa kokee 57 henkilöä (37 %), silloin tällöin 37 henkilöä (24 %), hyvin usein 13 henkilöä (8,5 %) ja aina 2 henkilöä (1,5 %). Kysymykseen on jätetty 5 kommenttia. Kolmen vastaajan mukaan jännitystä ei aiheuta niinkään kuuntelu vaan sitä seuraava tulkkaus:

V20: Pelkkä kuuntelu ei aiheuta jännitystä, tulkkaus kyllä

V100: Puheen seuraaminen ja sitä seuraavan tulkkauksen ajatteleva aiheuttaa jännitystä

Yhden vastaajan mukaan opintojen edetessä kuuntelemisjännitys on vähentynyt huomattavasti:

V77: Tämä on vähentynyt huomattavasti opintojen aikana, alussa jännitti jokaista kuuntelukertaa, nykyään ei juuri koskaan.

Yksi kommentteja jättäneistä vastaajista väittää jännittävänsä kovasti, koska arvioi kaiken aikaa, kuinka paljon hän ymmärtää.

Puheviestintätaitojen harjaannuttamiseen keskittyvillä kursseilla 22 vastaajaa (14,5 %) kokee aina jännitystä, 37 hyvin usein (24 %), 47 vastaajaa kokee jännitystä silloin tällöin (31 %), 35 hyvin harvoin (23 %) ja 12 ei koskaan (7,5 %).

Ryhmätyön tuloksien esittelemistä luennolla pitää aina jännittävänä 17 ihmistä (11,5 %), hyvin usein 41 ihmistä (26,5 %), silloin tällöin 45 (29,5 %), hyvin harvoin 39 (25,5 %) ja ei koskaan 11 (7 %) henkilöä. Vastaajat ovat kommentoineet, että jännitys riippuu siitä, millä kielellä pitää esittää tulokset ja onko tehtävä tehty kunnolla.

Kirjastossa tai opintoasiainoimistossa puhumista virkailijan kanssa ei koe lainkaan jännittäväksi 70 vastaajaa (46 %), hyvin harvoin 44 (29 %), silloin tällöin 25 vastaajaa (16 %), hyvin usein 13 vastaajaa (8,5 %) ja aina 1 (0,5 %) vastaaja. Henkilö, joka vastasi aina jännittävänsä puhumista yliopiston virkailijoiden kanssa, on jättänyt kommentin, että etenkin kirjastossa ei uskalla koskaan kysyä neuvoa.

Seuraavasta taulukosta pystyy helpommin havainnoimaan vastaajien prosentuaaliset ja määrälliset luvut esitettyä tilannetta kohti:

Tilanne	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
kuuntelet luentoa	86	56 %	56	36,5 %	10	6,5 %	1	0,5 %	0	0 %
kysyt tai vastaat luennolla	2	1 %	45	29,5 %	67	44 %	33	21,5 %	6	4 %
pidät seminaariesitelmän	5	3 %	12	8 %	41	26,5 %	40	26 %	47	31 %
juttelet tauolla kurssikavereiden kanssa	83	54 %	41	27 %	22	14 %	5	3 %	2	1,5 %
olet opponentti tms. seminaarissa	19	12,5 %	37	24 %	52	34 %	21	14 %	24	15,5 %
puhut tiimissä tai projektiryhmässä	33	21,5 %	47	31 %	55	36 %	14	9 %	4	2,5 %
teet kurssilla pari- tai ryhmätyötä	51	33,5 %	66	43 %	27	17,5 %	9	6 %	0	0 %
osallistut verkkokurssin keskusteluun	72	47 %	50	32,5 %	26	17 %	2	1,5 %	3	2 %
keskustelet opettajan kanssa kahden	20	13 %	50	32,5 %	63	41 %	14	9 %	6	4 %
puhut vierasta kieltä	7	4,5 %	28	18,5 %	63	41 %	43	28 %	12	8 %
kuuntelet vierasta kieltä es. tulkkauksilaisuuden tai harjoituksen aikana	44	29 %	57	37 %	37	24 %	13	8,5 %	2	1,5 %
osallistut kurssille, jossa harjoitellaan puheviestinnän taitoja	12	7,5 %	35	23 %	47	31 %	37	24 %	22	14,5 %
esittelet ryhmätyön tuloksia luennolla	11	7,5 %	39	25,5 %	45	29,5 %	41	26,5 %	17	11 %
puhut virkailijan kanssa kirjastossa tai opintoasiaintoimistossa	70	46 %	44	29 %	25	16 %	13	8,5 %	1	0,5 %

TAULUKKO 6. Opiskelijoiden suhtautuminen opiskeluun liittyviin esiintymistilanteisiin

Kysymyksessä 11 (ks. liite 2) vastaajille ehdotettiin valitsemaan pudotusvalikosta sellainen tilanne, jossa jännittäminen on ollut kaikkein voimakkainta. Taulukossa 6 on lueteltu harjoitustilanteet, vastaajien määrä (N) ja prosentuaalinen määrä (%).

HARJOITUSTILANNE	N	%
Asioimistulkkauksharjoitus	8	5,2 %
Konsekutiivitulkkauksharjoitus suuren yleisön edessä	68	44,4 %
Konsekutiivitulkkauksharjoitus vain oman pienen ryhmän edessä	51	33,3 %
Simultaanitulkkauksharjoitus kuiskaamalla	2	1,3 %
Simultaanitulkkauksharjoitus tulkkauskopissa	24	15,6 %

TAULUKKO 7. Jännittämisen voimakkuus tulkkausharjoitustilanteiden mukaan

Vastaajilla oli myös mahdollisuus jättää vapaamuotoinen kommentti kysymyksen vieressä olleeseen kenttään. Kommentteja tuli hyvin runsaasti. Monet vastaajat kirjoittivat, että he eivät ole kokeilleet muita harjoituksia, kuin konsekutiivitulkkaukset oman pienen ryhmän edessä.

V14: Tämä valitsemani vaihtoehto on ainoa tilanne näistä, jossa olen ollut. Ja kyllä se jännitti!

Ne vastaajat, jotka olivat kokeneet erilaisia tulkkausharjoituksia, kokivat jännityksen olleen voimakkainta juurikin oman pienen ryhmän edessä tapahtuneiden konsekutiivitulkkauksharjoituksen yhteydessä:

V1: Simultaanitulkkauksharjoitus tulkkauskopissa on myös aiheuttanut jännitystä, mutta positiivista jännitystä. Positiivinen jännitys parantaa suoritusta. Silti konsekutiivitulkkauksharjoitus aiheutti enemmän jännitystä ja jännitys oli ns. negatiivista jännitystä, sellaista, joka lamaannuttaa.

Vastaajien joukossa oli henkilöitä, jotka tarkensivat, että heitä ei jännittä niinkään tulkkausharjoituksen muoto, vaan se, millainen yleisö on vastaanottamassa tulkkausta:

V26: En tiedä onko suuri yleisö kuitenkaan se suurin ongelma. Vähintään yhtä paljon jännittää silloin kun kuulijoiden joukossa on molemmat kielet osaavia ihmisiä, jotka

kykenevät arvostelemaan suoriutumistani. Miellyttävintä on tulkata tilanteissa, joissa tulkki on välttämätön, jotta viestintä onnistuisi ja jossa tulkkia arvostetaan.

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että konsekutiivitulkkauksen suuren yleisön edessä on jännittävintä, vaikka he eivät ole koskaan kokeneet sellaista harjoitustilannetta:

V40: Ainoa, josta minulla on kokemusta, on konsekutiivitulkkauksen harjoitus oman pienen ryhmän edessä. Arvelisin kuitenkin jännittäväni eniten konsekutiivitulkkauksen suuren yleisön edessä.

Jotkut vastaajista pitivät jännityksen aiheuttajana erityistä muistin kuormittumista ja muistiinpanotekniikkaa konsekutiivitulkkauksen yhteydessä.

V42: "Suurta" yleisöä minulla ei ole varsinaisesti ollut. Epäilen että jännittäisin enemmän kuin oman ryhmän edessä. Konsekutiivi on kuitenkin ollut selvästi jännittävin tulkkauksilanne sen takia, että siinä seisotaan yleisön edessä. Lisäksi mukana on muistin kuormitus ja muistiinpanotekniikan opetteleminen.

Seuraavaksi kysyttiin, kuinka paljon vastaaja jännittää erilaisissa tulkkaus tilanteissa, kuten esimerkiksi puhuessa vierasta kieltä tai omaa äidinkieltänsä (ks. liite 2, kysymys 12). Kysymyksessä esiteltiin 4 tulkkaus tilannetta, jotka vastaajien piti arvioida asteikolla 1–5, jossa 1 oli *ei ollenkaan* ja 5 oli *erittäin paljon*. Kysymys kuului pakollisiin kysymyksiin, joten vastaajien määrä oli 153. Seuraavassa taulukossa on lueteltu tulkkaus tilanteet, vastausten keskiarvo, keskihajonta ja moodi:

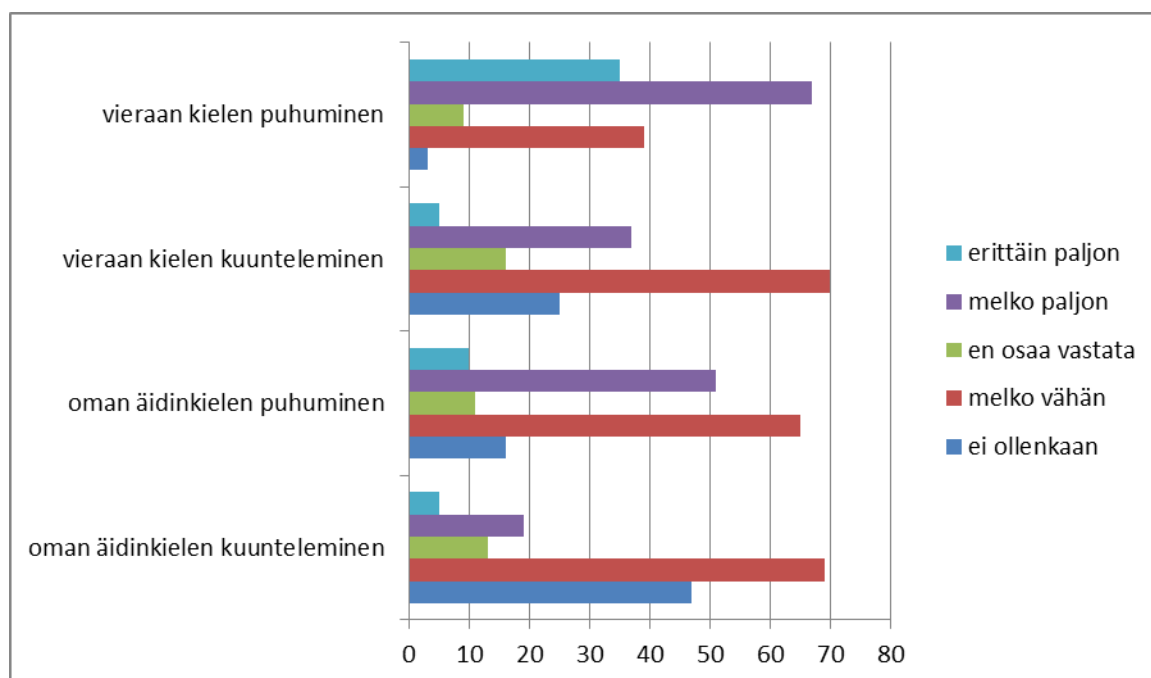
TULKKAUKSEEN KUULUVA TILANNE	KESKIARVO	KESKIHAJONTA	MOODI
vieraan kielen puhuminen	3,6	1,1	4
oman äidinkielen puhuminen	2,8	1,1	2
vieraan kielen kuunteleminen	2,5	1,1	2
oman äidinkielen kuunteleminen	2,1	1	2

Asteikolla 1–5, jossa 1 = *ei ollenkaan*, 2 = *melko vähän*, 3 = *en osaa sanoa*, 4 = *melko paljon* ja 5 = *erittäin paljon*

TAULUKKO 8. Tulkkaus tilanteisiin liittyvä jännitys

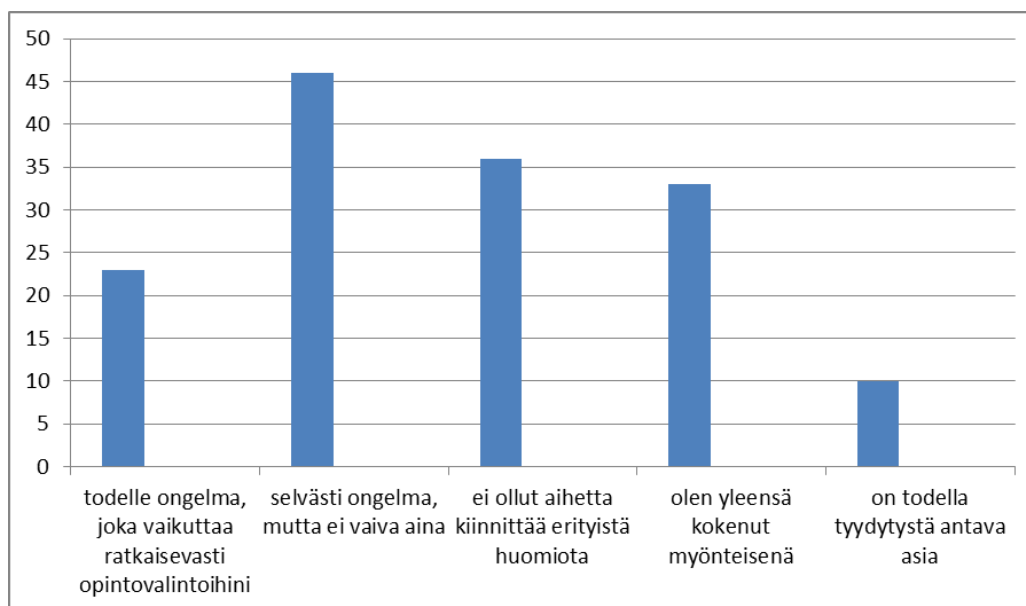
Vieraan kielen puhumista ei jännittä ollenkaan 3 vastaajaa (2 %), melko vähän 39 vastaajaa (25,5 %), kun taas 9 vastaajaa (6 %) ei osannut sanoa. Vieraan kielen puhumista jännitti melko paljon 67 vastaajaa (44 %) ja erittäin paljon 35 vastaajaa (22,5 %). Oman äidinkielen puhumista kertoi jännittäneensä erittäin paljon 10 vastaajaa (6,5 %), melko paljon 51 vastaajaa (33,5 %), kun taas 11 vastaajaa (7 %) ei osannut sanoa. Äidin kielen puhumista kertoi jännittäneensä melko vähän 65 vastaajaa (42,5 %), ja jännitystä ei ollenkaan kokenut 16 vastaajaa (10,5 %). Vieraan kielen kuuntelemista piti erittäin paljon jännittävänä 5 henkilöä (3 %), melko paljon 37 (24 %), melko vähän 70 (46 %) ja ei ollenkaan jännittävänä 25 (16 %) vastaajaa. Vastaajista 16 (10,5 %) ei osannut sanoa, kuinka paljon he jännittävät vieraan kielen kuuntelemista. Suurimmalle osalle vastaajista oman äidinkielen kuunteleminen ei ole aiheuttanut erityistä jännitystä, sillä 31 % vastaajista (N 47) ei koe jännitystä ollenkaan ja 45 % (N 69) melko vähän. Kolmesta ihmisestä (8,5 %) ei osannut sanoa, kuinka paljon he kokevat jännitystä kuunnellessaan äidinkielistä puhetta tulkkausharjoituksen yhteydessä. Vastaajista 19 (12,5 %) taas kokee melko paljon jännitystä kyseisessä tilanteessa ja 5 (3 %) erittäin paljon.

Seuraavaan kaavioon on koottu, missä tulkkauksen liittyvissä tilanteissa ja missä määrin opiskelijat kokivat jännitystä.



KAAVIO 2. Opiskelijoiden kokeman jännityksen määrät tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa.

Seuraavan kysymyksen avulla (ks. liite 2, kysymys 13) pyrittiin selvittämään, miten kyselyyn osallistuneet henkilöt suhtautuivat omalla kohdallaan esiintymiseen tulkkauksen aikana. Heidän piti valita 5:stä vaihtoehdosta sen, joka kaikkein parhaiten kuvaa heidän omaa kokemustaan. Ensimmäisen vaihtoehdon *todella ongelma, joka vaikuttaa ratkaisevasti opintovalintoihini* valitsi 25 opiskelijaa 153:sta. Vaihtoehdon *selvästi ongelma, mutta ei vaivaa aina ja/tai ei kovin voimakkaasti* valitsi 48 opiskelijaa. Tarkastelussa selvisi, että vastaaja 66 ja vastaaja 82 ovat valinneet molemmat yllämainituista vaihtoehdoista. Koska tutkimuksessa ei voida määrittää, kumpi vaihtoehto olisi todennäköisempi heidän tapauksessaan, heidän vastaukset on rajattu tutkimusaineiston ulkopuolelle. Vastaajien lukumääräksi jäi tästä syystä 151. Ensimmäisen vaihtoehdon valitsi 23 opiskelijaa, toisen puolestaan 46 opiskelijaa. Vaihtoehdon *ei ollut aihetta kiinnittää erityistä huomiota* valitsi 36 vastaajaa. Vaihtoehdon *olen yleensä kokenut myönteisenä* valitsi 34 opiskelijaa. Esiintymisen tulkkauksen aikana arvioi todella tyydytystä antavaksi seikaksi 11 opiskelijaa. Vastaaja 29 on myös valinnut kaksi vaihtoehtoa, minkä takia hänen vastauksensa on poistettu, ja tällöin vastaajamääräksi jäi 150. Vastaajista 15 (5 %) piti esiintymistä todellisena ongelmana ja 30,5 % selvänä ongelmana. Myönteiseksi esiintymisen koki 22,5 % vastaajista, ja 7,5 % nautti esiintymisestä. Loput 24 % ei ole kiinnittänyt huomiota siihen, onko esiintyminen heidän kohdallaan negatiivinen vai positiivinen asia. Tämän perusteella voidaan päätätä, että suurin osa vastaajista (46 %) piti esiintymistä ongelmana. Positiivisena asiana esiintymistä piti 30 % vastaajista.



KAAVIO 3. Opiskelijoiden suhtautuminen esiintymiseen tulkkauksen aikana

5.3 Viestijäkuva

Kyselyssä pyrittiin myös selvittämään, millainen käsitys vastaajilla on omasta viestijäkuvastaan, pitävätkö he itseään epävarmoina viestijöinä. Kysymyksessä 14 (ks. liite 2) esitettiin 11 väitettä, joihin vastaajien piti ottaa kantaa valitsemalla vaihtoehdot asteikolla 1–5 *täysin eri mieltä* ja *täysin samaa mieltä välillä*. Taulukossa 6 vasemmasta sarakkeesta käy ilmi väite, joka käsittelee vastaajan viestijäkuva. Toisessa sarakkeessa kerrotaan kunkin väittämän keskiarvo, kolmannessa sarakkeessa keskihajonta ja neljännessä moodi. Vastaajien määrää ei ole merkitty erikseen taulukkoon, koska se on aina 153.

VÄITE	KESKIARVO	KESKIHAJONTA	MOODI
En mielelläni ole toisten huomion kohteena	3,2	1,2	4
Olen tyytyväinen itseäni viestijänä	3,3	1,1	4
Jännittäminen vähentää usein osallistumistani keskusteluun	2,9	1,3	2
Jännitän usein esiintymistilanteita	3,7	1,3	5
Olen viestijänä kaukana siitä mitä pidän ihanteellisena	2,8	1,2	2
Pidän itseäni rohkeana ja ulospäin suuntautuneena	3	1,2	4
Vieraiden seurassa en useinkaan saa suutani auki	2,6	1,3	2
Olen mielestäni ujo ja hiljainen	2,6	1,2	2
Minusta on kiusallista, jos minulta odotetaan vahvaa kannanottoa	2,9	1,3	2
Voisin tarjoutua pitämään onnittelupuheen ystäväni valmistujaisjuhlissa	3	1,4	4
Olen hyvä viestijä	3,4	1	4

Asteikolla 1–5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = melko eri mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = melko samaa mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä.

TAULUKKO 9. Vastaajien oma viestijäkuva (keskiarvot)

Vastaukset on syytä kuvailla taulukkona, josta voidaan nähdä vastaajien valitsemat vaihtoehdot sekä määräisesti että prosentuaalisesti. Edellisen taulukot keskiarvoista voidaan virheellisesti päättää, että suosituin vastaus on *en osaa sanoa*.

VÄITE	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
En mielelläni ole toisten huomion kohteena	11	7 %	38	25 %	23	15 %	58	38 %	23	15 %
Olen tyytyväinen itseeni viestijänä	9	6 %	37	24 %	20	13 %	74	48 %	13	8,5 %
Jännittäminen vähentää usein osallistumistani keskusteluun	25	16, 5 %	46	30 %	15	10 %	43	28 %	24	15,5 %
Jännitän usein esiintymistilanteita	12	8 %	27	17,5 %	6	4 %	52	34 %	56	36,5 %
Olen viestijänä kaukana siitä mitä pidän ihanteellisena	19	12,5 %	60	39 %	18	11,5 %	38	25 %	18	12 %
Pidän itseäni rohkeana ja ulospäin suuntautuneena	16	10,5 %	45	29,5 %	25	16,5 %	50	32,5 %	17	11 %
Vieraiden seurassa en useinkaan saa suutani auki	29	19 %	55	36 %	21	13,5 %	29	19 %	19	12,5 %
Olen mielestäni ujo ja hiljainen	31	20 %	53	34,5 %	24	15,5 %	32	21 %	13	8,5 %
Minusta on kiusallista, jos minulta odotetaan vahvaa kannanottoa	28	18 %	43	28 %	20	13 %	41	26,5 %	21	13,5 %
Voisin tarjoutua pitämään onnittelupuheen ystäväni valmistujaisjuhlissa	29	20 %	38	24,5 %	12	7,5 %	43	28 %	31	20 %
Olen hyvä viestijä	8	5 %	22	14,5 %	38	24,5 %	66	43 %	19	12 %

TAULUKKO 10. Vastaajien oma viestijäkuva, määräinen ja prosentuaalinen analyysi

Taulukosta näkyy, että suurimmalla osalla vastaajista on tarkkaa käsitystä omasta viestijäkuvasta, viestintäarkuudesta tai viestintämyönteisyydestä.

Väitteitä oli mahdollista myös kommentoida vapaamuotoisesti siihen tarkoitetuissa kentissä. Useimmiten vastaajat ovat kommentoineet, että heidän suhtautumisensa väitteeseen riippuu hyvin pitkälti tilanteesta, roolista ja käytettävästä kielestä.

V42: privaattiroolissa ehkä näin onkin, mutta tulkin roolissa esillä olo on ok, siinä olen ammattiroolissa.

V23: Tämä riippuu todella paljon kielestä. Esim. jännittää todella paljon jos keskustelu on ranskaksi, mutta ei vaikuta, jos keskustelu on kielellä, jota osaan paremmin.

V104: riippuu tilanteesta, joskus saatan olla hyvinkin ujo, mutta useimmiten esimerkiksi ryhmän edessä puhuminen ei ole minulle mitenkään ylitsepääsemätön asia.

5.4 Jännityksen aiheuttamat emotionaaliset, fyysiset ja behavioraaliset tuntemukset

Seuraavaksi kysyttiin esiintymisjännityksen ilmentymismuodoista erilaisissa tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa (ks. liite 2, kysymykset 15, 16 ja 17). Kyselyssä mainitut tilanteet ovat seuraavat: vieraan kielen puhuminen, oman äidinkielen puhuminen, vieraan kielen kuunteleminen ja oman äidinkielen kuunteleminen. Kysymyksissä 15, 16 ja 17 oli myös mahdollisuus jättää vapaamuotoinen kommentti tai tarkennus.

Kysymyksessä 15 kysyttiin, kuinka paljon vastaajaa hermostuttaa, ahdistaa tai pelottaa yllä mainituissa tilanteissa tulkkauksen yhteydessä. Arvion piti antaa asteikolla 1–5, jossa 1 on *hyvin vähän*, 2 *melko vähän*, 3 *ei kiinnittänyt huomiota*, 4 *melko paljon* ja 5 *hyvin paljon*. Vastaajia oli yhteensä 153. Heistä vieraan kielen puhumisen kohdalla vastauksen 1 on antanut 6 % (N 9), vastauksen 2 yhteensä 26 % (N 40), huomiota ei ole kiinnittänyt 6 % (N 9), vastauksen 4 on antanut 39 % (N 60) ja vastauksen 5 yhteensä 23 % (N 35) vastaajista. Tästä voidaan päätellä, että suurinta osaa vastaajista (62 %) hermostuttaa, ahdistaa ja pelottaa tulkkauksen yhteydessä vähintäänkin melko paljon. Kysymykseen annettiin 7 vapaamuotoista tarkennusta, ja kommenttien antajat voidaan jakaa kahteen ryhmään: 1) henkilöt, joiden jännitys johtuu kielestä ja kielitaidosta ja 2) henkilöt, joiden jännitys on kovimmillaan ennen omaa puheenvuoroa, mutta puheenvuoron aikana se helpottuu.

V115: se riippuu kielestä: mitä parempi kielitaito sitä vähemmän pelkoa

V120: En jännitä niinkään enää esiintyessäni, mutta vuoroani odottaessani jännitän.

Äidinkielen puhumisen kohdalla hermostuttaa, ahdistaa ja pelottaa hyvin vähän 19,5 % (N 30) vastaajista, melko vähän 28 % (N 43) vastaajista, 12 % ei kiinnittänyt huomiota (N 18), vastauksen *melko paljon* antoi 34 % (N 52) vastaajista ja *hyvin paljon* 6,5 % (N 10). Tähän kysymykseen ei tullut lisäkommentteja.

Vieraan kielen kuuntelemisen yhteydessä hermostuttaa, jännittää ja pelottaa hyvin vähän 25,5 % (N 39) vastaajista, melko vähän 35 % (N 54) vastaajista, asiaan ei kiinnittänyt huomiota 14 % (N 21) vastaajista, 21,5 % (N 33) kertoi kokevansa mainittuja tuntemuksia melko paljon ja 4 % (N 6) hyvin paljon. Kysymykseen saatiin 2 täsmennystä, joissa selitetään, että jännittäminen ei pääsääntöisesti johdu niinkään kuuntelemisesta, vaan pikemminkin yrityksestä löytää oikeita käännösvaihtoehtoja:

V99: Yritän koko ajan etsiä kuumeisesti hyviä käännösvastineita

V120: Jännitän, koska huolehdin jo etukäteen siitä, muistanko kaiken ja saanko sisällön oikein käännettyä.

Oman äidinkielen kuuntelemisesta saatiin samaan kysymykseen seuraavat vastaukset: hyvin vähän 33 % (N 51), melko vähän 38 % (N 58), ei kiinnittänyt huomiota 12,5 % (N 19), melko paljon 14 % (N 21) ja hyvin paljon 2,5 % (N 4). Kysymykseen saatiin 3 kommenttia, joiden mukaan kuuntelun aikana jännitetään enimmäkseen sitä, muistetaanko puheen sisältö ja pystytäänkö löytämään oikeat vastineet tulkatessa:

V144: kuuntelen omaa kieltä mutta mietin heti miten se tulkataan vieraalle kielelle, ja se on vaikeinta.

V99: Minua pelottaa tässä tilanteessa se, etten muista asiasisältöjä.

Vastaukset seuraaviin kahteen kysymykseen esitetään taulukkoina. Vasemmasta sarakkeesta näkyy tulkkaukseen liittyvät tilanteet, oikealla luetellaan saadut vastaukset asteikolla 1–5, vastanneiden määrä (N) ja prosentuaalinen määrä.

Kysymyksessä 16 selvitettiin kuinka paljon vastaajien sydämen syke kiihtyy, heitä hikoiluttaa, kuumottaa ja/tai vapisuttaa subjektiivisen tuntemuksensa mukaan tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa:

TILANNE	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vieraan kielen puhuminen	23	15	44	29	16	10,5	49	32	21	13,5
Oman äidinkielen puhuminen	44	29	47	30,5	21	13,5	35	23	6	4
Vieraan kielen kuunteleminen	58	38	53	34,5	23	15	16	10,5	3	2
Oman äidinkielen kuunteleminen	68	44,5	42	27,5	27	17,5	14	9	2	1,5

Asteikolla 1–5, jossa 1 = *hyvin vähän*, 2 = *melko vähän*, 3 = *en kiinnittänyt huomiota*, 4 = *melko paljon* ja 5 = *hyvin paljon*.

Vastaajien kokonaismäärä on 153.

TAULUKKO 11. Sykkeen kiihtymisen, hikoiluttamisen, kuumottamisen ja/tai vapisuttamisen ilmentyminen erilaisissa tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa.

Vastaajat toivat esiin antamissaan kommentteissa, että esiintyessään asiaan ei enää ehdi kiinnittämään huomiota. Heidän tuntemuksiinsa vaikuttaa lisäksi esimerkiksi tilanteen muodollisuus.

V18: vapaamuotoinen tilanne on huomattavasti helpompi kuin tulkkausharjoitus

Vastaaja 139 kertoi, että hänelle oman äidinkielen kuunteleminen on helpompaa kuin vieraan kielen kuunteleminen. Sen vuoksi hänelle on helpompaa tulkata simultaanisesti omasta äidin kielestä vieraalle kielelle, koska näin ennakoiminen on helpompaa.

Kysymyksessä 17 pyrittiin selvittämään, missä määrin vastaajat kokevat puhetapansa muuttuvan epäsujuvaksi tai kuinka usein heillä tulee esiin muistikatkoja tulkkaustilanteissa. Seuraavassa taulukossa on kootusti lueteltu samaan tapaan edellisen taulukon kanssa tulkkaukseen liittyvät tilanteet, vastaajien määrä ja prosentuaalinen suhde.

TILANNE	1		2		3		4		5	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vieraan kielen puhuminen	16	10,5	49	32	10	6,5	59	38,5	19	12,5
Oman äidinkielen puhuminen	42	27,5	64	42	15	10	29	19	3	2
Vieraan kielen kuunteleminen	53	34,5	55	36	21	13,5	23	15	1	0,5
Oman äidinkielen kuunteleminen	62	40,5	49	32	25	16,5	16	10,5	1	0,5

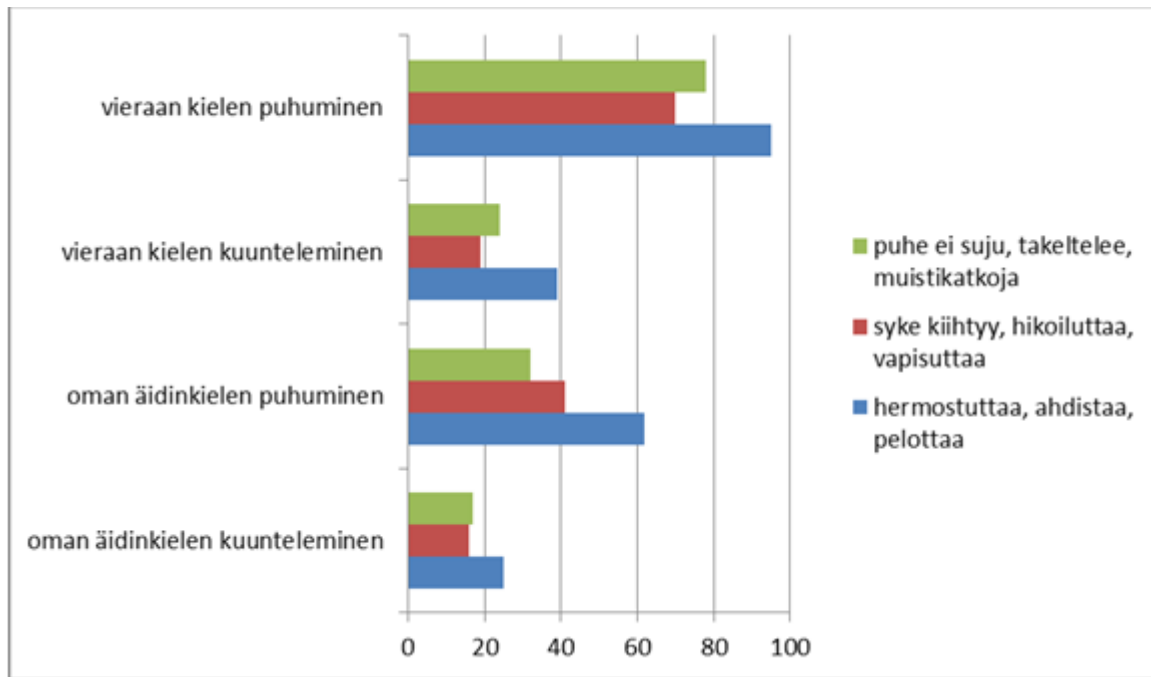
Asteikolla 1–5, jossa 1 = *hyvin vähän*, 2 = *melko vähän*, 3 = *en kiinnittänyt huomiota*, 4 = *melko paljon* ja 5 = *hyvin paljon*.

Vastaajien kokonaismäärä on 153.

TAULUKKO 12. Puhetavan muuttuminen epäsujuvaksi tai muistikatkojen ilmeneminen tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa.

Yleisin vastaajien kommentti tässä kysymyksessä oli, että yllä mainitut fyysiset tuntemukset ilmenevät eri kielen kohdalla eri tavalla.

Seuraavasta kaaviosta näkyy jännityksen aiheuttamat emotionaaliset, fyysiset ja behavioraaliset tuntemukset erilaisissa tulkkaustilanteissa. Kaavioon on otettu mukaan henkilöt, jotka ovat vastanneet *melko paljon* ja *erittäin paljon*.



KAAVIO 4. Jännityksen aiheuttamat emotionaaliset, fyysiset ja behavioraaliset tuntemukset erilaisissa tulkkaustilanteissa

Vastaajilla oli mahdollisuus arvioida, millaiset syyt ja taustatekijät ovat mahdollisesti vaikuttaneet heidän viestijäkuvaan ja esiintymisjännitykseen. Vastaajilla oli mahdollisuus valita monta vaihtoehtoa. Seuraavaksi esitetään kyselyssä ehdotetut vaihtoehdot yleisimmästä vastauksesta alkaen:

- Pelko, että vaikutan huonommalta, kun muut N83
- Puutteellinen kielitaito N68
- Vähäinen kokemus esilläolosta N65
- Herkästi reagoiva elimistö N57
- Huonot kokemukset esilläolosta N35
- Pyrkimys tehostaa suoritusta N34
- Kiusatuksi joutuminen N30

- Pelko opettajan reaktiosta N30
- Kotikasvatus, joka ei tukenut itseilmaisua N30
- Vähäinen koulutus viestintätaidoista N29
- Puutteelliset viestintätaidot N28
- Vähäinen palaute omasta viestinnästä N20

5.5 Avoimet kysymykset

Kyselyssä esitettiin myös avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti ja vapaaehtoisesti ajatuksiaan sekä tarkennuksia ja kommentteja. Strukturoimattomat kysymykset edustavat tässä tutkimuksessa kvalitatiivista tutkimustapaa ja lisäävät tutkimukseen monipuolisuutta, syvyyttä ja luotettavuutta. Vastaukset avoimiin kysymyksiin luettiin ja jaettiin ryhmiin analyysia ja raportointia varten.

Yhteensä kyselyssä esitettiin 5 avointa kysymystä. Ensimmäisessä niistä kysyttiin, onko olemassa joku muu seikka, joka on vaikuttanut jännittämiseen tulkkauksen yhteydessä. Kysymyksellä pyrittiin saamaan selville tekijöitä, joita ei ollut mahdollista ottaa mukaan strukturoituun osioon, jottei se laajenisi liian pitkäksi. Toisen kysymyksen avulla pyrittiin löytämään mahdolliset yllättävät syyt, jotka selittävät tulkkauksen yhteydessä koettuun jännittämiseen. Toisessa kysymyksessä pyydettiin vastaajien mielipidettä siihen, tarvitsevatko tulkkausta jännittävät opiskelijat erityistukea, ja, jos tarvitsevat, niin millaista. Kysymyksen tarkoitus oli laajentaa tutkimusongelmaa ja antaa pohdinnan aiheita esimerkiksi seuraaville tutkimuksille. Kolmas ja neljäs kysymys liittyvät suoranaisesti tutkimuskysymykseen: käytännössä niiden avulla pyrittiin selvittämään, millainen yhteys on käännöstieteen opiskelijan ilmoittamalla esiintymisjännityskokemuksella kyseisen opiskelijan opintosuuntautumisen valintaan. Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin, onko jännittäminen vaikuttanut siihen, miten vastaajan opinnot ovat edenneet tai milloin tutkinto valmistuu, ja millaisia nämä vaikutukset ovat. Neljännessä kysymyksessä pyydettiin vastamaan siihen, vaikuttaako jännittäminen vastaajan opintosuuntauksen valintaan (tulkkauksen/kääntäminen) ja, jos vaikuttaa, niin miten. Viidennessä kysymyksessä pyydettiin kommentteja kyselystä ja mahdollisia täydennyksiä ja lisäyksiä vastauksiin.

5.5.1 Onko olemassa jokin muu seikka, joka on vaikuttanut jännittämiseesi tulkkauksen yhteydessä?

Kysymykseen vastasi yhteensä 69 henkilöä 153:sta. Heistä 13 antoi vastauksen *ei, en tiedä* tai *ei tule mieleen*. 4 vastaajaa mainitsi kokevansa jännittämisen positiivisena asiana ja piristeenä, esimerkiksi laulajan koulutuksen vuoksi, eikä näin ollen vastaa suoranaisesti esitettyyn kysymykseen. Tämän lisäksi 2 vastaajaa ei vastannut kysymykseen vaan kertoi, että ei pysty sanomaan, onko heidän kokemansa hermostumisen tunne varsinaista jännitystä tai jotakin muuta. Kyseiset 19 vastausta jätettiin analyysin ulkopuolelle.

Loput 50 vastausta lajiteltiin sen mukaan, millaisia seikkoja vastaajat toivat vastauksissaan esille. Kaikkein eniten (8 vastaajaa) vastauksissa mainitaan koulukiusaaminen ja muut kouluun liittyvät negatiiviset kokemukset tai sairaudet. Nämä vastaukset laitettiin samaan kategoriaan, koska ne liittyvät tulkkaustilanteen ulkopuolisiin asiayhteyksiin.

V9: Ala-asteen koulukiusaaminen ja sen myötä opittu kaikenlaisen esilläolon välttäminen ovat edelleen melko syvällä selkäytimessä.

V37: Kärsin jännityspäänsärystä, joten jännitän paitsi tilannetta myös sitä, alkaako päätäni särkeä.

V58: Minulla on ahdistushäiriö, minkä vuoksi ahdistun ja jännitän helposti myös sellaisia asioita, joita joku toinen ei miettisi kahta kertaa. Lisäksi jos stressaan ja ahdistun jostain asiasta tarpeeksi pahasti, minulta lähtee ääni. Ei kovin hyvä piirre tulkille.

V90: omalla kohdallani jännitys iski minuun kuin salama kirkaalta taivaalta keskikoulun 3:lla luokalla (mahtaa olla nykyinen yläasteen eka luokka) kun minun piti lukea luokan edessä kirjasta katkelma. siihen asti olin esiintynyt ja lukenut ja tehnyt vaikka mitä jännittämättä yhtään ja kiinnittämättä siihen mitään huomiota, päinvastoin siihen asti rakastin esiintymistä ja esilläoloa. En tiedä mistä tuo "salama" tuli mutta minulta meinas i revetä sydän rinnasta enkä voinut yhtäkkiä hengittää ja aloin vapisemaan ja menin paikalleni. Karkea kokemus ja sen jälkeen vältin kaikin keinoin esilläolon tilanteita.

Yhteensä 7 henkilöä jännittää tulkkaukseen liittyvää tilanteen epävarmuutta, siitä että ei voi tarkasti tietää, mitä on tulossa:

V8: Suurin jännittämisen syy on yksinkertaisesti se, ettei aina tiedä, mitä tulossa on. Ymmärrätkö, mitä toinen sanoo ja tunnenko sanaston.

V60: Puheen punaisen langan kadottaminen tai epäselvä puhuja. Useimmiten samaan aikaan vika on molemmissa.

V111: Valmistautumisen osuus. Joskus myös jännittää puhujan puhe- ja esiintymistapa (puhuuko nopeasti, hiljaa, epäselvästi), ja se, käyttääkö hän ennalta antamaansa materiaalia, vai lähtee keskustelu viemään aivan tuntemattomille vesille, johon tulkki ei ole voinut valmistautua mitenkään.

Yllä mainitut vastaukset liittyvät seuraavassa vastauksessa esiin tulleeseen jännityksen syyhyn, käytännössä huonoon valmistumiseen tai mahdottomuuteen valmistua niin hyvin, ettei yllättäviä tilanteita voi tulla vastaan. Tässä yhteydessä on syytä tuoda esiin, että täydellistä valmistumista tulkin ammatissa ehkä ei ole olemassa, koska kyse on inhimillisten toimijoiden suorittamasta viestinnästä, keskustelun kulku voi olla joskus ennalta arvaamaton.

V124: Huonon valmistautumisen peittely, sanojen unohtelu.

Vastauksissa tuli näkyvästi esille myös opiskelijan itselleen asettamat liian korkeat vaatimukset. Perfektionismin jännityksen syyksi mainitsi yhteensä 6 vastaajaa.

V23: Lähinnä itsestä johtuvat perfektionistin paineet onnistua hyvin ja epävarmuuden tunne.

V81: Omat, itselle asettamani korkeat vaatimukset suoriutumisesta (esim. vertaa ammattitulkkeihin, joilla pidemmät opiskelut ja pidempi työkokemus).

V116: Omat itselleni (tiedostamattomastikin) luomat tavoitteet.

5 vastaajaa korosti tulkkaustilanteiden tai yleensä vieraankielen puhetilanteiden vähäisyyttä yliopisto-opetuksessa. Heidän mukaansa vieraan kielen puhumisesta ei tule rutiinia, mikä taas aiheuttaa jännitystä.

V26: Venäjän suullista kielitaitoa harjoitellaan kahden ensimmäisen opiskeluvuoden aikana lähinnä vain tulkkauskursseilla. Tulkkaaminen olisi helpompaa ja siten myös

rennompaa, jos vieraan kielen puhuminen olisi enemmän rutiinia, eikä ainoastaan tulkkausta.

V72: Tulkkausharjoitusten vähäisyys. Kun kokemusta tulee enemmän eiköhän jännityskin helpota. Riippuu myös paljon tulkkausaiheesta eli minulle tuttu aihe ei jännitä niin paljon kuin aihealue, jonka tiedän olevan itselleni vaativa.

V1: liian vähän tulkkauskursseja ---> liian vähän tulkkaustilanteita ---> ei ole muodostunut rutiinia tulkkauksessa, ja jännityksen hallinnassa -opettajat korostavat sanamuotojen täydellisyyttä (eli sitä, että tulke kuulostaa hienolta, sanat on valittu hyvin ym.) ---> tulkkaustilanteessa kiinnitän huomiota sanoihin vaikka pitäisi kiinnittää huomiota ajatusten välittymiseen --> huonosti mennyt tulkkaus --> jännitys on suurempi seuraavan tulkkauksen yhteydessä -puutteellinen opetus, esim. muistiinpanotekniikkaa ei opeteta -rakentavan palautteen puute

Yllä olevassa vastauksessa tuotiin esille myös puutteellinen opetus ja rakentavan palautteen puute. Näitä seikkoja kukaan muu vastaajista ei mainitse.

Yhteensä 3 henkilöä kertoi pelkäävänsä epäonnistumista tulkkauksen aikana, mikä vaikeuttaa tilannetta.

V29: Luulen, että tulkkauksen yhteydessä jännitystä aiheuttavat minulla myös epäonnistumisen pelko ja yleinen epävarmuus omasta itsestä.

Jollain tavalla vaativa yleisö on myös yksi syy esiintymisjännitykseen tulkkauksen yhteydessä.

V30: Jännitystä on lisännyt, jos paikalla on ollut kuulia jonka tiedän kovin kriittiseksi ja vaativaksi.

V148: Riippuu yleisöstä: jos kuuntelijat tietävät enemmän asiasta kuin minä, niin hermostuneisuus on selvästi suurempaa

Vastaajista 2 ei ylipäättänsä pidä esiintymisestä tai huomion kohteena olemisesta. 2 vastaajaa mainitsee jännityksen syyksi kielitaidon puutteen tai muiden kanssaopiskelijoiden hyväksi oletetun kielitaidon.

Seuraavat jännitykseen vaikuttavat asiat mainittiin vain yhden kerran: liian kovat opettajan asettamat vaatimukset, oikeiden sanojen hukkaamisen pelko, pelko saada fyysisiä jännityksen oireita, kiire, alan vierastaminen, opettajan läsnäolo.

V4: Heti ensimmäisellä tulkkauskurssilla tulkkauksen "kynnys" oli todella korkea, tuntui vahvasti siltä, että minun oletetaan osaavan mahdottomia, vaikka en ollut koskaan tulkannut eläessäni ja olisin kaivannut pehmeää laskua harjoituksiin.

V101: En aio tulkiksi, ja alan vierastaminen varmasti vaikuttaa.

V134: Opettajan läsnäolo laski lähes joka kerta suoritustani ainakin numeron verran siksi, että tyypillisesti numero kolahti kerralla vähän niin kuin elämässä: kynän saa, mutta ei kumia. Ero kirjallisiin töihin nähden oli siinä, että omatoimiset korjaukset kirjallisissa tehtävissä nostivat numeroa, mutta puhutuissa tehtävissä laskivat sitä. Pidin tilannetta niin sietämättömänä, että noin puolet ajasta kävin edellisenä iltana ennen tulkkaustuntia vetämässä lärvit ihan varmuuden vuoksi. Siten ei seuraavana päivänä jaksanut välittää, menikö mäkeen vai saveen. Pidin ilmiötä varsin epäterveenä ja ei-toivottavana jo siksi, että muutoin olen koko ikäni ollut paitsi erinomaisen tulkin maineessa, myös entisen ammattini puolesta tottunut esiintymään nauttien joka hetkestä!

Yhteensä 2:ssa vastauksessa tuotiin esille tekijöitä, jotka vaikuttavat lieventävästi esiintymisjännitykseen tulkkauksen yhteydessä:

V18: opettajat ovat osaltaan vähentäneet jännitystä

V132: Koin helpottavaksi sen, että käymäni tulkkauskurssit olivat niin selkeästi kokeilemista ja harjoittelua varten, eli tilanne ei tuntunut niin vakavalta että olisi maksanut vaivaa hermoilla hirveästi.

5.5.2 Tarvitsevatko tulkkausta jännittävät opiskelijat mielestäsi erityistukea? Millaista?

Kysymykseen saatiin runsaasti vastauksia: yhteensä 92. Hyvin moni vastaus sisälsi vähintään 2 tukivaihtoehtoa. Kyseiset vastaukset on pilkottu osiin ja lajiteltu eri ryhmiin sen mukaan, millaista erityistukea vastaajan mielestä esiintymistä jännittävä ihminen tarvitsisi.

Analyysistä päädyttiin poistamaan sellaiset vastaukset, kun *joo, sen kun tietäisi ja en osaa sanoa*. Tällaisten vastausten lukumäärä oli 4.

Kaikkein eniten vastaajat olivat sitä mieltä, että ihmiset, jotka kokevat ahdistusta tulkkauksen yhteydessä, tarvitsevat ylimääräisiä erityisharjoituksia, tulkkausta pienimmissä ryhmissä ja pienemmän yleisön edessä. Heidän mielestään tällaiset ryhmät voivat tuoda lisää hyviä onnistumisen kokemuksia, jotka osaltaan lieventävät jännitystä ja antavat mahdollisuuden kokeilla rauhassa tulkin roolia. Pienemmissä ryhmissä tulkkauksen kokeilemista ehdotti 22 vastaajaa.

V62: Kyllä, heille voisi järjestää esimerkiksi omia tulkkauskursseja. Tai sitten ryhmien koon tulisi olla vielä nykyistäkin pienempi.

V86: Jännittävät henkilöt tarvitsevat erityistukea esim. niin, että saavat kertoa tuntemuksistaan ja harjoitella rauhassa enemmän vaikka ensin keskenään ja sitten suuremmassa joukossa.

V103: Kyllä. Ainakin aluksi voisi yrittää tehdä harjoituksia pienemmässä ryhmässä ja aloittaa helpommilla harjoituksilla.

V124: Ei erillistä, koska kaikki ovat ihmisenä todella erilaisia ja hyvä viestijä ei välttämättä tarkoita raudanlujat hermot omaavaa henkilöä. Tulkkausjännityksestä pääsee eroon vain tulkkaamalla, joten sitä voi harjoitella ensin pienemmissä ryhmissä.

10 vastaajaa ehdotti, että esiintymisestä ylipäättänsä, käytännössä siis myös tulkkauksen ulkopuolella, pitäisi tulla arkipäivää, jos esiintymisestä kehittyy rutiini, on helpompi sietää jännityksen tunnetta.

V10: Kokemusta tulkkaamisesta. Uskon, että jännittämiseen paras keino on huomata itse, että pärjää.

V49: Mielestäni esiintymisjännitys helpottuu vain esiintymällä: sama koskee tulkkausta. Tulkkauksessa ei välttämättä jännitä niinkään itse esillä olo vaan se, pystyykö täyttämään toivotun vaatimustason.

V60: Tulikastetta. Heitä pitää asettaa tulkkaus- ja esiintymistilanteisiin tavallista enemmän.

V105: Harjoitusta ja rutiinia, sekä ohjausta oman itsen hyväksymiseen mokailevana ja jännittävänä olentona joka voi tästä huolimatta olla hyvä tulkki.

Opettajan positiivinen asenne, kannustaminen, harkitseva ja asianmukainen käytös nostettiin vastauksissa esille sekä positiivisessa että negatiivisessa merkityksessä.

V9: Kyllä. Vähintään opettajan pitäisi ottaa erityisen ymmärtäväinen asenne. Jos olisi resursseja niin erityinen tulkkauskurssi jännittäjille olisi erittäin hyödyllinen. Kurssilla voitaisiin käsitellä jännittämisen syitä ja keinoja päästä siitä eroon ja testata näitä taitoja tulkkausharjoituksilla.

V13: Peruskurssi ainakin englannin puolella on onneksi niin sympaattisesti ohjattu, että siitä selviytyvät kaikki :)

V69: Eivät välttämättä tarvitse erityistukea - riittää, jos opettaja on kannustava ja antaa positiivista palautetta ja rakentavaa kritiikkiä eikä vain hauku opiskelijoita (sellaisiakin tapauksia on ollut joillakin kursseilla).

V102: Ymmärtäväisen opettajan; tulkkauksen opettajat ovat usein niin ulospäinsuuntautuneita, että heidän on vaikea ymmärtää, että kaikki eivät ole sitä.

V82: Kyllä, tai no ainakaan heitä ei pidä nolata tulkkaustunnilla pakottamalla tulkaamaan jokin kohta, joka selvästi tuottaa vaikeuksia opiskelijalle. Ahdistavaa opiskelijalle on se, että muut opiskelijat odottavat ja tuijottavat, kun siitä vaikeasta kohdasta ei vaan pääse yli eikä ympäri ja silti opettaja kehottaa jatkamaan.

Hyvin moni myös nosti esille rakentavan ja analyyttisen palautteen antamisen tarpeen. Rakentava palaute vastaajien mielestä sekä antaa eväät kehitykselle että auttaa kohottamaan liian kriittistä minäkuvaa.

V2: -opettajan positiivinen asenne ja opiskelijan kannustaminen on tärkeää. On tärkeää myös puhua tunnilla jännityksestä yleisesti. -positiivinen ja rakentava palaute tulkkauksesta, hyvien puolien korostaminen

V11: Olisi hyvä jos jännityksestä puhuttaisiin enemmän, ja ilmapiiriä yritettäisiin parantaa ryhmissä siten, että kaikille olisi helppoa ilmaista itseään ja yrittää, vaikka ei onnistuisikaan aina täydellisesti. Myös opettajan antama palaute on ensisijaisen tärkeää, sen tulisi olla rakentavaa. Tiedän monia, joille tulkkaus on muodostunut ylitsepääsemättömäksi esteeksi opettajan nolaamisen ja haukkumisen takia.

V19: Kyllä, jos he jännittävät kovasti. Tärkeintä olisi varmaan positiivinen palaute opettajalta ja muilta opiskelijoilta ja hyväksytyksi tulemisen tunne. Myös lyhyistä ja epämuodollisista esiintymistilanteista voi olla hyötyä.

V129: Syyt jännityksen takana voivat olla niin moninaiset, että oppilaitoksen voi olla vaikea löytää juuri sitä keinoa, joka auttaisi jotain tiettyä opiskelijaa. Positiivinen palaute on kuitenkin aina hyväksi, joten jännityksestä kärsivä opiskelija voisi hyötyä esim. säännöllisistä kahdenkeskisistä palautekeskusteluista.

Vastaajat ovat huomioineet, että heidän käymillään tulkkauskursseilla ei ole ollenkaan keskusteltu esiintymisjännityksestä. Heidän mielestään aihe on hyvä tuoda esille riippumatta siitä, onko kurssi tarkoitettu kovaa jännitystä kokeville ihmisille vai ei. Vastaajat pitävät tärkeänä sitä tietoa, että jännittäminen on tavallinen tunne ja sitä tuntevat jossakin määrin kaikki. Myös tulkkauskurssien yhteydessä annetut neuvot jännityksen lieventämiselle olisivat tärkeitä.

V29: Jonkinlaiset neuvot siitä, miten jännitystä voisi vähentää, voisivat olla hyödyllisiä. Jonkin verran auttaa kyllä jo pelkkä tieto siitä, että ei ole ainoa, joka jännittää.

V100: Ehkä jonkin verran. Asiasta voisi ainakin keskustella ennen harjoitusten aloittamista. Itselleni välitön jännitysreaktio harjoituksiin tuli jossain määrin yllätyksenä, vaikka olenkin jännitykseen taipuvainen ihminen, ja etenkin se, ettei olo ollenkaan helpottunut kurssin edetessä. Olisin halunnut puolustella suoriutumistani tehtävistä ja kertoa jännityksestä opettajalle, mutta siihen ei tullut oikein tilaisuutta.

V144: ei, mutta tulkkauksen opettaja voisi antaa joitakin neuvoja ennen tulkkausta

V125: Mielestäni tulkkausjännitystä ja -pelkoa pitäisi erikseen käsitellä heti opiskelijoiden ensimmäisten tulkkauskurssien yhteydessä. Itse en ainakaan muista, että siitä olisi ikinä puhuttu ollenkaan. Aina vaan todetaan, kuinka äärimmäisen stressaavaa ja vaativaa touhua tulkkaus on, mutta sen syvemmälle asiaan ei mennä eikä jännitykseen haeta ratkaisuja.

V133: Jännittäjiä ja muitakin opiskelijoita varmasti hyödyttäisi, jos palautekeskustelua ja vertaispalautetta olisi kursseilla enemmän. Keskustelu ryhmän kanssa voisi auttaa ymmärtämään, että muillakin on samanlaisia pelkoja ja huolia tulkkauksen sujumisesta.

Toiseksi suosituin jännityksen vähentämisen keino vastaajien mielestä on kurssin ”toverillinen” ilmapiiri, joka riippuu sekä opettajasta että koko opiskelijaryhmästä.

V14: Olisi tärkeää, että oppitunnilla pidetään yllä toverillista ja rentoa tunnelmaa, ettei kenellekään tule sellainen olo, että tässä nyt kilpaillaan keskenään kuka on paras. Sekä opettaja että kaikki opiskelijat vaikuttavat tähän omalla suhtautumisellaan muihin.

V23: Tärkeintä on, että tulkkauskurssien ilmapiiri on kannustava. En näe muuta erityistuen tarvetta.

V120: Kyllä. Olisi hyvä, että ainakin ensimmäisissä tulkkauharjoituksissa olisi mahdollisimman vapautunut tunnelma. Tämä tosin koskee kaikkia opiskelijoita, mutta jännittäjät hyötyisivät tästä erityisesti. Myös sitä, että eri ihmisillä on erilainen tulkkaustyylä, voisi korostaa. Minullekin sanottiin, että en aloita kääntämistä heti, kun tulkattava lopettaa puheen, vaan kulutan muutaman sekunnin ennenkuin aloitan tulkkauksosuuteni. Se ei kuitenkaan kuulema haittaa, koska tulkkaus sujuu kuitenkin hyvin. Koen tarvitsevani tuon hetkisen ajatuksieni kokoamiseen.

Vastaajat nostivat esille, että opiskelun aikana liian usein korostetaan kuinka vaikea ja stressaava tulkin ammatti on.

V91: Tulkkauksesta annetaan koulutuksessa sellainen kuva, että tulkkajaan tulee olla ylinhimillinen (muisti, kielitaito, kehonhallinta). Tällaista liioittelua tulisi välttää.

8 vastaajaa koki, että tukea tarvitaan, mutta he eivät osaa täsmentää, millainen tuki olisi tarpeen.

9 vastaajaa oli sitä mieltä, että erityisapu tulkkaukskurssien yhteydessä ei ole tarpeellista.

V16: En usko, että tarvitsevat. Minun tilanteessani ainakin kyse on epävarmuudesta ja sitä pitää itse kehittää mm. itsetutkiskelulla.

V34: Eivät välttämättä, koska he tuskin suuntautuvat opinnoissaan tulkkaukseen. Puheviestinnän puolelta saa myös hyvää harjoitusta esiintymiseen.

V74: Jos jännittää jo pelkkää harjoitustilannetta, ei oikeista toimiksiannoistakaan voi selviytyä. Jos todella haluaa olla tulkki, täytyy jännittämisestä päästä eroon, eli tukea tarvitaan.

V111: Eivät erityisemmin, sillä harjoitusten kautta saatavan kokemuksen pitäisi riittää pienen jännittämisen voittamiseksi. Toki jännityksenhallintavinkit ovat tervetulleita itse kullekin. Jos ylenpalttista jännitystään ei saa kuriin, ei välttämättä ole oikealla alalla...

5.5.3 Onko jännittäminen mielestäsi vaikuttanut siihen, miten opintosi ovat edenneet tai milloin tutkintosi valmistuu? Miten?

Kyseinen avoinkysymys ei liity suoranaisesti esiintymisjännitykseen tulkkauks-tilanteiden yhteydessä vaan ylipäättäänsä kaikkiin opiskeluun liittyviin tilanteisiin, joissa tarvitaan esiintymistä jollain tasolla ja jotka voivat vaikuttaa opintojen etenemiseen.

Kysymykseen saatiin yhteensä 105 vastausta. Kaikista vastanneista 70 totesi, että jännittäminen ei ole vaikuttanut opintoihin. Osa vastaajista kuitenkin kertoi, että opinnot ovat edenneet suunnitelmien mukaisesti jännittämisestä huolimatta tai jännitys on onnistuttu voittamaan:

V58: Ei oikeastaan. En ole jättänyt mitään kurssia kesken, vaikka onkin ahdistanut, sillä tiedän, ettei se ongelma välttelemällä parane.

V66: Opintojen etenemiseen ei ole vaikuttanut, mutta tuonut paljon stressiä ja murhetta.

V125: Ei erityisemmin. Kahlasin pakolliset tulkkaukskurssit kärsien läpi.

Vastaajista 6 koki, että jännityksen takia he saivat huonomman arvosanan tai oppimisprosessia hallitsi negatiivinen tunnelataus:

V14: Eräästä kurssista sain huonomman arvosanan, koska jännitti niin kovasti etten voinut tehdä erästä vaadittua esiintymistehtävää. Opettaja oli onneksi armollinen ja päästi kurssista läpi. Eräs toinen kurssi on ollut kohta vuoden tekemättä loppuun sen takia, että en ole päässyt yli jännityksestäni. Muuta haittaa ei ole tähän mennessä ollut.

V134: Kuten kohdassa 19. mainitsin jokaisen tulkkauskurssin numero laski ihan jännittämisen vuoksi.

V35: On siinä mielessä, että saan suullisia esitelmiä vaativilta kursseilta huonompia arvosanoja kuin muilta.

Osa vastaajista mainitsi lykänneensä kursseja jännityksen vuoksi, mutta asia ei ole vaikuttanut opiskelun etenemiseen kokonaisuudessa:

V69: Ainoastaan siten, että olen suorittanut joitakin puhekurseja vasta tänä vuonna, vaikka olisin halutessani voinut tehdä ne aikaisemminkin. Näiden kurssien lykkääminen ei kuitenkaan ole vaikuttanut valmistumiseeni tai opintojeni yleiseen edistymiseen.

V11: Periaatteessa ei ole, mutta olen vasta opintojeni 3-4 vuonna alkanut tulla sinuksi tulkkaustilanteiden kanssa, enkä enää karta niitä vaan pikemminkin pyrin saamaan mahdollisimman kokemusta. Opiskelijoita pitäisi ehdottomasti alusta asti tukea, jotta kaikki saisivat mahdollisimman paljon myönteistä kokemusta tulkkauksesta, eikä se muodostuisi kenellekään ylitsepääsemättömäksi esteeksi.

Esiintymisjännitystä voi käsitellä myös positiivisena tunteena, kuten 5 kyselyyn vastannutta henkilöä:

V71: Jännittäminen ei ole vaikuttanut opiskeluuni haitallisesti, melkein päinvastoin. Jännittäminen on auttanut keskittymään kulloiseenkin harjoitukseen paremmin: kun jännittää, mielessä ei ole muuta kuin jännityksen kohde ja pyrkimys tehdä parhaansa.

V145: Ei. Yritän parhaani mukaan elää jännittämisen kanssa ja yritän saada esiintymiskokemusta mahdollisimman paljon, jotta jännittäminen helpottaisi.

Kuitenkin 16 vastaajaa koki jännityksen sen verran voimakkaana ja negatiivisena tunteena, että he eivät pysty itse vaikuttamaan siihen ja pärjäämään sen kanssa, minkä vuoksi heidän opintonsa eivät ole edenneet odotusten ja suunnitelmien mukaisesti:

V88: Luulen, että sillä tavalla jännittäminen on haitannut, että ainakaan minusta ei tule tulkkia, koska en sietäisi sitä esiintymistä ja vastuuta, joka tulkilla on välitettävän viestin kanssa. Eikä huonosti mennyt tulkkauskurssi auttanut minua eteenpäin ammattivalintani kanssa, vaan päin vastoin. Jännittäminen yleensä haittaa minua paikoitellen yliopistossa koko ajan. En pidä esiintymisestä, joten esitelmien pito tai luokan edessä puhuminen vaikuttaa kauhealta ajatukselta. Samalla olen myös huomannut kuitenkin, että esiintymisen harjoittaminen ja itsensä pakottaminen yleisön eteen auttaa kyllä. Mutta sitä tulisi tehdä aika usein ja paljon, jotta esiintymiskammosta pääsisi kokonaan eroon. En siis vieläkään tiedä miten siitä kokonaan eroon pääsisi, mutta pitää vaan luottaa itseensä ja omiin kykyihinsä.

V89: Olen monesti jännittänyt proffan vastaanotolle menoa. Olen työstänyt gradua noin viitisen vuotta, ja uskon itseluottamuksen puutteeni johtuvan mm. jännittämisestä ja siitä, ettei oikein luota omiin taitoihin.

V108: Olen jättänyt kurseja kesken, kun olisi pitänyt suorittaa kurssi ryhmätyönä, enkä tuntenut muita opiskelijoita lainkaan.

5.5.4 Vaikuttaako jännittäminen opintosuuntauksesi valintaan (tulkkaus/kääntäminen)?

Miten?

Tämä avoinkysymys liittyy suoraan viimeiseen tutkimuskysymykseen. Kysymykseen saatiin yhteensä 111 vastausta. Suurin osa vastauksista on hyvin laajoja ja niitä on hyvin haastavaa järjestää omiin ryhmiin, koska monissa tapauksissa on nostettu esille ainutlaatuisia seikkoja.

Kaikista vastanneista 38 henkilöä kertoi, että esiintymisjännitys ei ole vaikuttanut ammattivalintaan. Osassa vastauksista on sanottu pelkkä *ei*, osassa on perusteltu, että tulkkaus ei ole mielenkiinnon kohde siitäkään huolimatta, että vastaaja ei koe ylitsepääsemätöntä jännitystä.

V6: Ei. Olen käynyt yhden kurssin pakollisten lisäksi huvien vuoksi. Pidän tulkkauksesta suunnattomasti ja saan siitä mahtavia kiksejä, kun kaikki osuu kohdalleen, mutta olen aina halunnut kääntää kaunokirjallisuutta.

V72: Ei, en ole tulkkauksesta kiinnostunut kuitenkaan. Teen kuitenkin aineenopettajan opinnot, eikä jännittäminen ole siihen päätökseen siis vaikuttanut.

Toiset vastasivat, että tulkkaus ei ole elämän tilanteen kannalta sopiva ammatti:

V130: Ei. Tulkkaus olisi ollut mielenkiintoinen vaihtoehto, tosin ennen kuin olin sitä kokeillut, en olisi uskonut siitä pitäväni, osittain esiintymisjännityksen vuoksi. Olen kuitenkin kokenut tulkkauksessa esiintymisen hyvin eri tavalla verrattuna esimerkiksi esitelmän pitämiseen, eivätkä suurimmat tulkkaukseen liittyvät haasteet liity mielestäni esiintymiseen. Syy miksi en ole tulkkausta pidemmälle opiskellut liittyy käytännön elämään, koen ettei tulkkaus "liikkuvana" ammattina sovi tämänhetkiseen elämäntilanteeseeni.

Osa vastaajista kertoi, että esiintymisjännityksellä on mahdollisesti osuutta siihen, että he eivät harkitse valitsevansa tulkin ammattia. Toisaalta he tuovat esiin myös sen, että kääntäminen on alusta alkaen kiinnostanut heitä paljon enemmän:

V7: Olen muutenkin enemmän kiinnostunut kääntämisestä, mutta kyllä jännittäminenkin vaikuttaa suuntautumisvalintaan.

V5: Yhden valinnaisen tulkkauskurssin jälkeen en halunnut jatkaa enää tulkkausta, sillä en kokenut vieraan kielen taitoani riittäväksi ja stressi ennen tulkkauksilannetta oli liikaa minulle. Toisaalta olin jo alusta asti päättänyt suuntautua enemmän kääntämiseen.

4 henkilöä vastasi, että esiintymisjännityksellä on mahdollisesti ollut vaikutusta ammattivalintaan, mutta he myös kokevat olevansa soveltumattomia toimimaan tulkkeina:

V4: Mahdollisesti. Ensimmäisen tulkkauskurssin perusteella huomasin, että en ole ollenkaan hullumpi tulkkauksessa ja myös kurssin vetäjät sanoivat, että minulla on siihen tarvittavat ominaisuudet, mutta koska jännitän tulkkauksilanteita sen verran kovasti, voi olla, että pysyttelen mieluummin hiljaa ja turvallisesti käännöstieteen puolella.

V17: En ole kiinnostunut tulkkauksesta, koska en sovellu siihen. Tietyllä tavalla jännittäminen on osatekijänä, mutta en muutenkaan pystyisi toimimaan niin nopeasti kuin tulkkauksessa vaaditaan. Kääntäminen on minulle paljon mielekkäämpää.

V119: Valitsin kääntämisen, koska koen että minusta ei ole tulkiksi.

Vastaajista 7 ei koe tulkkauksen sopivan omalle luonteellensa, minkä takia he ovat suuntautuneet kääntämiseen:

V65: En pidä yleisestikään vieraiden kielten puhumisesta missään tilanteessa, joten kirjallinen kääntäminen on minulle itsestäänselvä valinta.

V67: En tykkää puhua julkisesti. Sanat juolahtavat joskus hitaasti mieleeni, joten kirjallinen viestintä sopii minulle paremmin. Syynä ei niinkään ole jännitys (olen kyllä esiintynyt esim muusikkona eikä siinä ole mitään ongelmaa, toki jännittää, mutta ei liikaa) en vain ole puhujatyyppiä.

V147: En oikeastaan ole koskaan tosissani ajatellut, että minusta tulisi tulkki - tekstien pyörittely kääntäjä on tuntunut aina enemmän omalta jutulta. Puhuminen ja nopea reaktiokyky ei ole ollut koskaan vahvimpia puoliani.

3 henkilöä vastasi valinneensa tulkin ammatin juuri sen takia, että he eivät jännitä:

V34: Se, että en jännitä, saattoi vaikuttaa siihen, että valitsin tulkkauksen.

V124: Puhetaitoja vaativa tulkkaus sopii luonteeseeni paljon paremmin kuin hiljainen kääntäminen.

Kaikista vastanneista 35 henkilöä koki, että nimenomaan esiintymisjännitys on ollut syynä siihen, että he eivät voineet opiskella tulkiksi:

V14: Tulkkausta en jännittämisen takia ole edes harkinnut, se on ollut alusta asti poissuljettu vaihtoehto minulle. Olen avoin kaikille muilla vaihtoehdoille.

V20: Kyllä. Harkitsen alan vaihtoa.

V46: Aloittaessani opinnot kolme vuotta sitten luulin ryhtyväni tulkiksi. Nyt olen päättänyt, että minusta tulee kääntäjä. Jännitys on niin kovaa ja hermoja raastavaa, että se vie yöneni ja pilaa suoritukseni. Muutoin olen hyvin ulospäinsuuntautunut ja päämäärätietoinen ihminen. Esiintymis- ja tulkkaustilanteissa pelkään epäonnistumista ja itseni nolaamista.

V102: Kyllä, en olisi tullut edes opiskelemaan, jos pakollista tulkkausta olisi ollut enemmän.

V108: Jätin tulkkauskurssit kokonaan pois, vaikka alunperin tulkin ammatti oli se, mikä minua kiinnosti. Tilanteet vain olivat niin ahdistavia, eivätkä ne sujuneet lainkaan (etenkin) opettajan läsnäollessa. Ulkomailla ollessani tai vapaalla pystyn tulkaamaan ja toimimaan luonnollisemmin, kun en koe tietynlaista painostusta, mikä opinnoissa on koko ajan läsnä.

V134: Valitettavasti ilmiö vaikutti siten, että vaikka alun perin olin ajatellut painottavani koulutuksessa nimenomaan tulkkausta, luovuin ajatuksesta ja siirryin kokonaan tietokonepäänteen taakse lymyilemään.

Osa vastaajista (yhteensä 13 henkilöä) taas oli valinnut tulkkauksen linjan jännityksestä huolimatta tai he olivat kokeilleet tulkin työtä ja todenneet, että sitä voi tehdä esiintymisjännityksestä huolimatta:

V30: Ei vaikuta. Olen oppinut elämään esiintymiseen liittyvän jännittämiseni kanssa ja kehittänyt keinoja selvitä siitä. Jos näin ei olisi tuskin haluaisin suuntautua tulkkaukseen.

V89: Aineopinnoissa oli mahdollisuus osallistua tulkkaustestiin, jossa parhaimmat saivat tulkkauksen sivuaineeksi. Palaute oli sitä luokkaa, etten ole sen jälkeen uskaltanut hakea tulkkaustyötä yhtä kertaa lukuunottamatta. Tuo ainoa käytännön kokemus antoi hetkellisesti rohkeutta kokeilla tulkkausta ja sai minut unohtamaan traumani.

V111: Olen omasta mielestäni sosiaalinen jännittäjä, mutta haluan silti tulkiksi: eli jännittäminen ei ole vaikuttanut opintovalintaan.

V114: Ei ole vaikuttanut. Päinvastoin valitsin tulkkauksen siitä huolimatta, etten rakasta julkista esiintymistä.

Samaan luokkaan aineiston analyysissä lukeutuvat vastaajat, jotka kokevat jännityksen positiivisena asiana ja pitävät tästä syystä tulkin ammattia kiehtovana:

V123: Tulkkaus. Kuten sanoin, koen vireytymistä eli positiivista jännittämistä, joka auttaa työsuorituksessa.

V115: Tykkään (pienestä) jännittämisestä, siksi valitan tulkkauksen suunnan.

6 POHDINTA JA ARVIOINTI

Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli selvittää missä määrin ja millaista esiintymisjännitystä kokevat käännöstieteiden opiskelijat, ja vaikuttaako esiintymisjännitys ammattisuuntauksen valintaan (kääntäminen/tulkkaus). Tässä luvussa pyritään tutkimuksen keskeisten tulosten perusteella antamaan vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

6.1 Millaista esiintymisjännitystä käännöstieteen opiskelija ilmoittaa kokevansa ja missä määrin jännitys ilmenee?

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että sukupuoli vaikuttaa esiintymisjännitykseen, esimerkiksi Aino Sallinen-Kuparisen tutkimuksessa on todettu, että nuoret naiset arvioivat kokevansa miehiä enemmän jännitystä (Sallinen–Kuparinen, 1986). Myös Merja Almonkarin tutkimuksessa todetaan naisten jännittävän enemmän (Almonkari, 2007). Tämän tutkimuksen puitteessa asiaa on mahdotonta vahvistaa, koska suurin osa vastaajista (91,5 %) on naisia. Todennäköisesti asiaa ei voida selittää sillä, että naisille esiintymisjännitys olisi ajankohtaisempi ongelma, vaan sillä, että käännöstieteiden opiskelijoista suurin osa on naisia.

Taulukosta 3(*vastaajien yleinen suhtautuminen tulkkausharjoitukseen*) voidaan saada käsitys sekä opiskelijoiden suhtautumisesta tulkkausharjoitukseen että jonkinlaisista selviytymiskeinoista, joiden avulla selvittää hankaliksi koetuista tilanteista. Taulukosta näkyy, että 45,5 % vastaajista **pyrkii välttämään** sellaista opintojaksoa, jonka aikana joutuu puhumaan (tai tässä tapauksessa tulkkaamaan) yleisön edessä. Luku näyttää hyvin suurelta, mutta voidaan todeta, että puhuminen yleisölle vaatii kokemusta (Pörhölä 1995, 131). Tätä taustaa vasten on syytä nostaa esiin se seikka, että suurin osa tämän tutkimuksen vastaajista (61 %) on käynyt vain yksi tai kaksi tulkkauskurssia. Suuri luku voikin tässä yhteydessä olla osittain selitettävissä kokemuksen puutteella. Esiintymisjännityksellä voi kuitenkin olla myös osuutta asiaan, ja etenkin siihen, että tulkkausharjoittelukurssien määrä jää monilla kovin vähäiseksi. 81 % vastaajista **kokee levottomuutta** ajatelleessa tulkkaustilaisuutta/tulkkaustilannetta, mitä on todetusti hyvin yleistä, koska puhuminen yleisön edessä tavallisesti herättää vireytymisen, joka voi olla voimakkaimmillaan ennen puhumiseen liittyvää tilaisuutta (ks. Pörhölä 1995). Sen sijaan 17,5 % ei koe levottomuutta melkein lainkaan.

Suurin osa opiskelijoista (92 %) käyttää selviytymiskeinonaan sitä, että selvittää etukäteen harjoituksen vaatimukset ja mukauttaa toimintansa niiden mukaan. Tämä luku on samankaltainen Merja Almonkarin tutkimukseen, sen mukaan myös 88 % naisista ja 82 % miehistä pitää hyvää valmistautumista tärkeänä keinona esiintymisjännityksen lieventämisessä (Almonkari 2007, 119). Hyvin moni opiskelija käyttää mentaalisia keinoja esiintymisjännityksen lieventämiseen: 42,5 % ajattelee, että tilanne ei eroa muista opintasuorituksista; 26,5 % on sitä mieltä, ettei pysty millään tavalla vaikuttamaan asiaan ja antaa harjoituksen mennä omalla painollaan. Tätä vastoin 62 % vastaajista on kokonaan tai melkein kokonaan eri mieltä väitteen kanssa ja ajattelee pystyvänsä itse vaikuttamaan harjoittelun kulkuun; 72 % ajattelee, että on yleensä selvinnyt vastaavanlaisesta tilanteesta ja näin tapahtuu varmasti nytkin; 55,5 % vastaajista suhtautuu tulevaisuuteen toiveikkaasti, ja uskoo, että harjoitus menee varmaankin hyvin, sen sijaan 31,5 % vastaajista on väitteen kanssa eri mieltä; 28,5 % aina tai melkein aina kertoo, ettei ajattele koko asiaa, kun taas 56 %:lle vastaajista kyseinen toimintatapa ei ole sopivaa. Tästä voidaan nähdä, että suosituin mentaalinen keino tulkkausharjoitukseen valmistautumiseen ja esiintymisjännityksen lieventämiseen on **tilanteen vertaileminen aikaisempiin vastaavanlaisiin tilanteisiin**, joista on selviydytty ja joista saattoi jäädä positiivinen kokemus. Myös Maili Pörhölän esiintymisjännitykseen ja esiintymishalukkuuteen liittyvien kokemusten tutkimuksessa Yksin yleisön edessä on todettu, että positiiviset kokemukset aiheuttavat positiiviseksi koettua vireytymistä ja esiintymishalukkuutta (ks. Pörhölä 1995).

Hyvin monet pitävät tärkeänä omaa mahdollisuutta keskustella harjoituksesta opettajan (67 %) tai kavereiden kanssa (86,5 %). Voisi kuitenkin ajatella, että kynnys keskustella opettajan kanssa saattaisi olla korkeampi. Lisäksi voidaan olettaa, että esiintymisjännityksellä tai sosiaalisten tilanteiden jännityksellä voi olla osuutta asiaan. Neuvoa opettajalta ei uskalla kysyä koskaan tai melkein koskaan 22,5 % vastaajista, mikä on määrällisesti mitattuna melkein neljäs osa kaikista tutkimukseen osallistuneista. Kavereiden kanssa ei pysty juttelemaan 8 % vastaajista. Vertaistuki ja ryhmän hyvä ilmapiiri on kuitenkin hyvin tärkeässä roolissa suullisissa harjoituksissa.

Almonkarin (2007) tutkimuksen mukaan noin puolet kieli- ja viestintäopintoihin liittyvästä jännityksestä on *ennakkojännittämistä* tai *ennakkopaniikkia*. Kyseiset tunteet osoittautuivat kuitenkin myöhäisemmässä vaiheessa luokiteltuina osittain turhiksi, koska tilanne, joka alussa vaikutti uhkaavalta, ei ollutkaan lainkaan uhkaava käytännössä. Yhtäpitävästi myös käännöstieteen opiskelijoista 30 % kertoo kokevansa **huolestuneisuutta aina tai melkein aina jo viikkoja**

etukäteen, minkä ohella mieli täytyy kauhukuvista. 23,5 % opiskelijoista yrittää lykätä harjoituksia tuonnemmaksi, mikä voi osaltaan viivästyttää valmistumisajankohtaa siinä tapauksessa, että tulkkausharjoitus on osa pakollisia opintoja.

Analysoitaessa tulkkauksen harjoittelutilanteisiin liittyvää jännittämistä voidaan todeta, että vastaajista 68 henkilöä (44,4 %) kertoo jännittävänsä kaikkein eniten konsekutiivitulkkausharjoitusta suuren yleisön edessä. Kuitenkin tämänkaltaiset tilanteet opiskeluprosessissa ovat hyvin harvinaisia, ja jotkut vastaajat ovatkin kommentoineet, että kuvittelisivat kyseisen harjoittelumuodon olevan kaikkein jännittävin, vaikka eivät ole koskaan kokeilleet sitä käytännössä. Ilmiö voidaan liittää yllä mainittuun *ennakkojännittämiseen* tai *ennakkopaniikkiin*. Sellainen ennakkotilanne kuitenkin on varmasti syytä ottaa huomioon autenttisten harjoitusten yleistyessä tulkkauksen opetuksessa (Viljanmaa & von Wolff 2012, 1).

Seuraava jännittämisen kohde on konsekutiivitulkkaus vain oman pienen opiskeluryhmän edessä. Yhteensä 33,3 % vastaajista ilmoittaa, että he jännittävät kaikkein eniten nimenomaan **konsekutiivitulkausta oman pienryhmän edessä**. Asia voi selittyä sillä, että kyseisen harjoittelumuodon yhteydessä kuuntelijat ymmärtävät molempia työkieliä, jolloin jokainen virhe ja epäpuhtaus tulevat välittömästi ilmi. Opiskelijat saattavat jännittää tällaisten harjoitusten yhteydessä sitä, että he saavat huonoa arvostelua tai palautetta, tai että he näyttävät muita huonommilla. Tässä tutkimuksessa vastaajat saivat arvioida, mikä on vaikuttanut heidän omaan jännittämiseen. Suurin osa vastaajista (54 %) arvioi jännittämisen liittyvään mm. pelkoon vaikuttaa muita huonommalta (ks. luettelo sivuilta 34–35). Toiseksi yleisin jännittämisen syy on puutteellinen kielitaito (44,5 %) ja kolmanneksi yleisin syy on vähäinen kokemus esilläolosta (42,5 %). Neljänneksi yleisimmäksi tekijäksi osoittautui herkästi reagoiva elimistö (37 %). Noin 20 % vastaajista toi esiin seuraavat vaihtoehdot: kotikasvatus, joka ei tukenut itseilmaisua, pyrkimys tehostaa suoritusta, pelko kiusatuksi joutumisesta, huonot kokemukset esilläolosta ja pelko opettajan reaktiosta.

6.2 Millaista muuta jännitystä käänöstieteen opiskelija ilmoittaa kokevansa (so. vieraalla kielellä puhuminen, vaativa kuunteleminen, vastuu tulkinnasta)?

Tutkimuksessa tarkasteltiin yleisesti ottaen, millaisissa opiskeluun liittyvissä tilanteissa opiskelijat kokevat esiintymisjännitystä. Joukon kärjessä ovat seminaariesitelmän pitäminen (57 % vastaajista kokee jännitystä *aina* tai *melkein aina*), vieraan kielen puhuminen (yhteensä 36 % vastaajista), puheviestintätaitojen harjoittelukurssille osallistuminen (yhteensä 38,5 %) ja ryhmätyön tuloksien

esittäminen luennolla (yhteensä 38 %). Opponointi on myös opiskeluun liittyvä tilanne, joka aiheuttaa keskimäärin *hyvin usein* tai *aina* jännitystä (yhteensä 29,5 %). Opiskelijat selittävät asiaa sillä, että on hyvin vaikeata kritisoida kurssikavereita ja tuottaa pettymyksiä. Tämä tilanne voi olla kuitenkin ratkaistavissa selittämällä opiskelijoille, että opponentin tehtävä on antaa monipuolista ja rakentavaa palautetta, ei ainoastaan etsiä ja tuoda julki kanssaopiskelijan työn huonoja puolia.

Seminaariesitelmien pitäminen on hyvin stressaava ja kuormittava tilanne opiskelijoille myös aikaisempien tutkimuksien perusteella. Esimerkiksi Eeva Kallio toteaa, että 2/3 yliopiston opiskelijoista pitää seminaariesitelmien valmistelua ja esittämistä merkittävänä stressin aiheuttajana (Kallio 2002, 21). Merja Almonkarin mukaan (2007) seminaariesitelmien pitäminen on stressaavimpia opiskelun tilanteita, kuitenkin esiintymisjännittäjien määrä vaihtelee tieteenalakohtaisesti, mitä voi johtua siitä, että erilaisia tieteenaloja hakeutuu opiskelemaan erilaisia personalisuuksia omaavia opiskelijoita (Almonkari 2007, 157).

Vieraan kielen puhuminen on hyvin kuormittava tilanne. Ihmiset, jotka eivät yleensä jännitä esiintymistä, saattavat kokea esiintymisjännitystä, jos he pitävät kielitaitoaan heikkona tai puutteellisena. Tällöin esiintymistilanteessa tavallisesti aktiivisesta ihmisestä voi tulla hiljainen ja vetäytyväinen. (Almonkari 2007, 26.) Tämän tutkimuksen mukaan **vieraan kielen puhumista**, joka suoranaisesti liittyy tulkkaukseen, jännittää *aina* tai *melkein aina* peräti 66,5 % vastaajista. Huomionarvoinen seikka on se, että tavanomaisissa opiskeluun liittyvissä tilanteissa vieraan kielen puhumista jännittää tämän tutkimuksen mukaan 36 % vastaajista, mutta tulkkaustilanteissa luku on melkein kaksinkertainen. Näin suuri luku voi johtua sekä puutteellisesta kielitaidosta että tulkkaukselle ominaisesta tilanteen kuormittavuudesta ja ennakkoimattomuudesta, mikä ilmenee siten, että puhujan sanoma voi olla tulkille hyvin yllätyksellinen ja odottamaton.

On kuitenkin syytä huomauttaa, että vieraan kielen puhumista jännittävistä henkilöistä suurin osa ei jännitä oman äidin kielensä puhumista tai kuuntelemista. Tätä vastoin henkilöt, jotka ilmoittivat jännittävänsä erittäin paljon tai melko paljon **oman äidin kielensä kuuntelemista** (yhteensä 15,5 % tai 24 vastaajaa), kaikki yhtä lukuun ottamatta jännittivät paljon tai erittäin paljon myös vieraan kielen kuuntelemista ja sekä **oman äidinkielen että vieraan kielen puhumista**. Vain yksi henkilö ilmoitti kokevansa sekä vieraan kielen että oman äidin kielen kuuntelujännitystä, kun taas vieraan kielen ja oman äidinkielen puhuminen aiheuttaa hänelle melko vähän jännitystä.

Verrattaessa puhumiseen ja kuuntelemiseen liittyvän jännittämisen määrää voidaan todeta, että puhuminen tulkkaustilanteessa jännittää vastaajia kuuntelemista enemmän: vieraan kielen puhumista jännittää yhteensä 66,5 % vastaajista, oman äidinkielen puhumista puolestaan 40 % vastaajista. Kuuntelemiseen liittyvät luvut ovat pienempiä: vieraan kielen kuuntelemisen jännittää yhteensä 40 % opiskelijoista ja oman äidinkielen kuuntelemista 15,5 % opiskelijoista. Kuuntelemisen jännittämisen tulkkauksen yhteydessä opiskelijat selittävät osittain sillä, että kuuntelemisen aikana he yrittävät keksiä sanoman merkityksille vastineita toisella kielellä, mikä lisää tilanteen kuormittavuutta.

Vastauksista voidaan myös nähdä, miten yhdistyvät tilanteet, joissa opiskelijat tuntevat jännitystä. Esimerkiksi 32 vastaajaa (21 %) kokee saman verran jännitystä tulkkaustilanteessa riippumatta siitä, puhuuko hän äidinkieltään tai vierasta kieltä. Ainoastaan vieraan kielen puhumista jännittää 32 vastaajaa. 6 % (yhteensä 9 henkilöä) vastaajista kokee jännityksensä liittyvän vain vieraaseen kieleen, heitä jännittää saman verran sekä vieraan kielen puhuminen että kuunteleminen, mutta äidinkielen puhuminen ja kuunteleminen eivät jännitä samassa määrin. 2 ihmistä ilmoittaa jännittävänsä pelkästään vieraan kielen kuuntelemista. Kyseiseen jännitykseen voi liittyä pelko siitä, pystyykö ymmärtämään ihan kaiken puhujan tuottaman puheen sisällöstä.

Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään lisäksi sosiaalisen jännittämisen ilmenemismuotoja erilaisissa tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa. Mukaan otettiin Almonkarin (2007) tutkimuksessa käytetyt 3 erilaista näkökulmaa: emotionaalinen dimensio, fyysinen dimensio ja behavioraalinen dimensio. Tutkimusaineiston analyysi osoittaa, että opiskelijoiden vastausten mukaan **emotionaalinen taakka on kaikkein suurin**. Opiskelijoista 62 % tuntee hermostumista, ahdistusta ja pelkoa tulkatessaan vieraalle kielelle. Lisäksi voidaan havaita, että vieraan kielen puhuminen aiheuttaa kaikkein eniten sekä fyysisiä oireita, kuten sydämen sykkeen kiihtymistä, hikoilua, kuumotusta ja vapisemista että puhekäyttäytymiseen liittyviä oireita, kuten epäsujuva puhe, takeltelu ja muistikatkot. Fyysisiä oireita vierasta kieltä puhuessaan kokee 45,5 % vastaajista ja käyttäytymisen muutoksia yhteensä 51 % vastaajista. Tulokset ovat hyvin samankaltaisia kuin esimerkiksi Merja Almonkarin tutkimuksessa, joskin vertailua vaikeuttaa se, että tutkimus tilanteet poikkeavat toisistaan: Almonkarin tutkimus liittyy yliopisto-opiskeluun sisältyviin puhetilanteisiin kokonaisuudessaan, kun taas tämä tutkimus käsittelee suppeasti pelkästään tulkkaukseen liittyvät tilanteita.

Tutkimusaineiston perusteella on syytä myös huomata, että hermostuminen, ahdistus ja pelko on eniten esillä kaikissa tulkkaukseen liittyvissä tilanteissa, kun taas fyysisiä ja käyttäytymiseen liittyviä oireita esiintyy harvemmin.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan lisäksi todeta, että emotionaalinen dimensio ja behavioraalinen dimensio ovat keskenään yhteydessä ainakin vieraan kielen puhumisen kohdalla, koska 84,5 % henkilöistä, jotka kokevat puhekäyttäytymiseen liittyviä negatiivisia muutoksia, tuntevat samanaikaisesti myös pelkoa, ahdistusta ja hermostumista.

6.3 Millainen yhteys on käännöstieteen opiskelijan ilmoittamalla esiintymisjännityskokemuksella kyseisen opiskelijan opintosuuntautumisen valintaan?

Seuraavaksi esitetään, miten esiintymiseen suhtautuvat ne opiskelijat, jotka ilmoittavat esiintymisjännityksen vaikuttaneen opintosuuntautumisen valintaan positiivisessa tai negatiivisessa merkityksessä. Tähän analyysiin on otettu mukaan vain ne vastaukset, joissa on ilmoitettu, että jännityksellä on vaikutus siihen, että opiskelija painottaa opintosuuntauksena tulkkaukseen tai kääntämiseen. Esimerkiksi ne vastaukset, joissa vastaajat ilmoittavat ylipäättänsä jännittävänsä esiintymistä, mutta ovat aina halunneet nimenomaan kääntäjäksi eivätkä tulkeiksi, on rajattu pois analyysistä. Analyysiin ei ole myöskään otettu mukaan vastauksia, joihin ei ole annettu kommenttia jännityksen vaikutuksesta ammattivalintaan, vaikka vastaaja olisikin vastannut, että kokee esiintymisen ongelmaksi.

Jotkut opiskelijat ovat vastanneet, että esiintymisjännitys on asia, jonka takia he joutuvat vaihtamaan opintosuuntaustaan tulkkauksesta kääntämiseen tai eivät ole pystyneet erikoistumaan tulkeiksi muutaman pakollisen kurssin jälkeen. Heistä 47,5 % kertoo, että esiintyminen on heidän kohdalla todella ongelma, joka vaikuttaa ratkaisevasti opintovalintoihin. 52,5 % opiskelijoista kertoo, että esiintyminen heidän kohdallaan on selvästi ongelma, mutta ei vaivaa aina tai ei kovin voimakkaasti. Kaikki vastaajat kuitenkin kokevat esiintymisen ongelmaksi, sillä kukaan ei ole valinnut vaihtoehtoja *ei ollut aihetta kiinnittää erityistä huomiota, olen yleensä kokenut myönteisenä tai merkitsee minulle todella tyydytystä antavaa asiaa.*

Osa opiskelijoista kuitenkin pitää esiintymisjännitystä juuri sinä asiana, joka vaikutti myönteisesti heidän päätökseensä erikoistua tulkkaukseen. Heistä 50 % pitää omalla kohdallaan esiintymistä

todellista tyydytystä antavana tekijänä, 30 % yleensä myönteisenä asiana ja 20 % selvästi ongelmana. Vastaajat, jotka kokevat esiintyminen ongelmaksi, mutta valitsivat siitä huolimatta tulkkauksen, selittävät, että pitävät tärkeänä itsensä haastamista ja voittamista.

Opiskelijoista, jotka kokevat jännittämisen vaikuttavan heihin negatiivisesti, 92 % jännittää vieraan kielen puhumista, 79 % jännittää oman äidinkielen puhumista, 52,5 % vieraan kielen kuuntelemista ja 30 % oman äidinkielen kuuntelemista. Jännittämiseen positiivisesti suhtautuvien opiskelijoiden kohdalla luvut poikkeavat huomattavasti toisistaan: 60 % jännittää vieraan kielen puhumista tulkkauksen yhteydessä, kun taas oman äidinkielen puhumista, vieraan kielen kuuntelemista ja oman äidinkielen kuuntelemista jännittää vain 10 % opiskelijoista. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin korostaa sitä, että vieraan kielen puhuminen on selvästi hankalin osa-alue molemmille ryhmille siitä huolimatta, että ensimmäisestä ryhmästä 60,5 % vastaajista on suorittanut kieliharjoittelun ja toisessa ryhmässä 100 %.

Viestijäkuvaajatellen molemmissa ryhmissä noin puolet vastaajista ei ole tyytyväisiä itseensä viestijänä, mitä Sallinen-Kuparisen (1986) mukaan voidaan pitää kulttuurisidonnaisena ja suomalaiseen kulttuuriin liittyvänä ilmiönä. Positiivisesti jännitykseen suhtautuvien ryhmässä 40 % kertoo, että yleisellä tasolla jännittäminen vähentää usein osallistumista keskusteluun, 50 % kertoo, että jännittäminen ei tavallisesti vaikuta heidän aktiivisuuteensa keskusteluihin osallistumisen kannalta. 10 % ei puolestaan osannut vastata jännityksen vaikutukseen. Negatiivisten jännittäjien ryhmässä taas 79 % ilmoitti, että jännittäminen usein vähentää osallistumista keskusteluun, 15,5 % kertoo, että jännittämisellä ei ole asiaan vaikutusta ja 5,5 % ei osannut arvioida jännityksen vaikutusta.

Molemmista ryhmistä löytyy opiskelijoita, jotka jännittävät yhtä tai useampaa tulkkaukseen liittyvää osa-aluetta ja suhtautuvat negatiivisesti omaan viestijäkuvaansa. Miksi toiset suhtautuvat jännitykseen pellolla ja toiset pitävät sitä voimavarana? Maili Pörhölän (1995) mukaan esiintymisjännitykseen ja esiintymishalukkuuteen vaikuttavat prosessit ovat hyvin yksilöllisiä (Pörhölä 1995, 122). Yksi syy esiintymisjännitykseen Pörhölän(1995) mukaan voi olla se, että esiintyjä (tässä tapauksessa tulkkauksen opiskelija) asettaa itselleen epärealistiset tavoitteet tiedostaen, että niiden savuttaminen on epätodennäköistä. Tähän ongelmaan voi liittyä se, että jotkut vastaajat kertovat, että ensimmäisillä tulkkauksen oppitunneilla heille jäi sellainen käsitys, että tulkkina voi onnistua vain erittäin lahjakas ihminen, minkä vuoksi he sulkivat tulkkauksen pois

ammatinvalintaa tehdessään. Pörhölä korostaa, että suurta merkitystä on myös seuraavilla tekijöillä: vaatimukset, jotka asettaa viestintätilanne (esimerkiksi yleisön, tilanteen ja tehtävän ominaisuudet), esiintyjän aikaisempien esiintymiskokemusten määrä ja laatu, käsitykset ja mielikuvat omista viestijän taidoista ja myös motivaatio. (Pörhölä 1995, 128.)

Pörhölän tutkimuksessa on todettu, että esiintymiseen liittyvä vireystila on kokeneilla esiintyjillä pienempi, kuin kokemattomilla henkilöillä koko esiintymisentilanteen ajan. Kokeneemmat puhujat mukautuvat nopeammin esiintymistilanteeseen ja esimerkiksi heidän syketasonsa madaltuu heti kohtaamisvaiheen jälkeen (Pörhölä 1995, 115). Tämän tutkimuksen tulosten ymmärtämisen kannalta on tärkeää todeta, että kokemusten laatu on myös erittäin tärkeä viestintämyönteisyyden tai esiintymisjännityksen kannalta. Kielteiset kokemukset aiheuttavat opiskelijoille kielteiset tulosodotukset, jotka omalta osaltaan lisäävät vireytymistä, jota käsitellään negatiivisena asiana, ja kuormittavuutta (Pörhölä 1995, 116). Kokemusten laadulla voidaan selittää se, miksi toiset opiskelijat kokevat esiintymisjännityksen ja esiintymisen tulkkaustilanteissa myönteisenä asiana ja toiset puolestaan ahdistavana tekijänä. Tämän perusteella voidaan myös päätellä, että kokemukset ja niiden myötä saadut palautteet voivat synnyttää ns. noidankehän: positiivisen kokemuksen saaneet opiskelijat liittävät seuraavankin harjoitukseen positiiviset odotukset ja heidän vireystila ja jännitys helpottuu kokemuksen mukaan. Kun taas negatiivisen kokemuksen saaneet opiskelijat kytkevät seuraavankin harjoitukseen negatiiviset odotukset, joiden takia esiintymisjännityksen määrä suurenee ja suorituksen laatu mahdollisesti heikkenee, mikä taas aiheuttaa negatiivista kokemusta.

Mitä voisi olla avuksi? Esiintymisjännityksen ongelmaan ratkaisu voisi löytyä opiskelijoiden omista vastauksista (ks. sivu 39): onnistumisen kokemukset, rutiini esiintymisestä, opettajan positiivinen asenne, rakentava palaute ja ennakoiva keskustelu esiintymisjännityksestä.

6.4 Arviointi

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, missä määrin ja minkäänlaista esiintymisjännitystä käännöstieteen opiskelijat kokevat tulkkaustilanteessa, ja voiko esiintymisjännitys mahdollisesti vaikuttaa siihen, suuntaavatko opiskelijat opintonsa kääntämiseen vai tulkkaukseen.

Tutkimuksessa käytettiin samankaltaista kyselylomaketta kuin aiemmissa esiintymisjännitystä käsitelleissä tutkimuksissa. Tässä tutkimuksessa käytetty kyselylomake on kuitenkin muokattu aiheeseen sopivammaksi, ts. kysymykset suunnattiin nimenomaan käännöstieteen opiskelijoille. Kyselylomakkeen toteutus onnistui pääosin hyvin. Vaikka kyselylomake pilotoitiin kysymysten

toimivuuden ja ymmärrettävyyden tarkistamiseksi, palautteessa vastaajat kuitenkin mainitsivat, että aina ei ollut täysin selvää, liittyykö kysymys pelkästään tulkkaustilanteen vai mihin tahansa elämässä esiintyvään esiintymistilanteeseen. Kyseissä tapauksissa vastaajat kuitenkin täsmensivät vastaustaan siltä osin, koskeeko heidän vastauksensa tulkkausta, mikä helpotti analyysin ja päätelmien tekoa. Mittarin reliabiliteetti voidaan testata esimerkiksi rinnakkaismittauksella, jolloin mittaus tapahtuu samaan aikaan eri mittarilla. Toinen vaihtoehto on käyttää toistomittauksella, jolloin mittaus tapahtuu eri aikaan, mutta samalla mittarilla. (Metsämuuronen 2003, 44.) Tässä tutkimuksessa molemmat keinot ovat hyvin hankalasti käytettävissä, sillä on hyvin vaikeata saada suuri opiskelijajoukko sitoutumaan vastaamaan kahteen erilaiseen kyselyyn, jotka koskevat samaa aihetta, tai vastaamaan samanlaiseen kyselyyn lyhyen ajan sisällä, ennen kun heidän tunteet ovat muuttuneet. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin hyvin yhdenmukaisia esimerkiksi Almonkarin (2007) tutkimuksen kanssa, jossa käytettiin samaa mittaria.

Kyselylomakkeen jakelukanavat valittiin onnistuneesti, sillä yliopistojen postituslistojen kautta tavoiteltiin lyhyessä ajassa suuri määrä vastaajia. Kyselyssä vastaajien piti merkitä, missä yliopistossa he opiskelevat. Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut vertailla yliopistojen välistä tilannetta, vaan kysymys vastaajien opinahjosta esitettiin seurannan helpottamisen vuoksi; vastausten avulla tutkija näki, onko kysely tavoittanut opiskelijoita kaikista tutkimukseen valituista yliopistoista.

Tutkimuksen tulosten luotettavuutta ja kestävyyttä ajattelen pitää huomioida, että suurin osa vastaajista on osallistunut pelkästään yhdelle tai kahdelle tulkkauskurssille Monet kysymykset kuitenkin edellyttävät, että vastaajilla on laajempi käsitys ja kokemus tulkkauksesta. Näin ollen osa vastauksista perustuu kokemuksen sijasta opiskelijoiden kuvitelmiin tietyistä tilanteista. Seuraavassa tutkimuksessa mittarin voisi muodostaa ottaen huomioon opiskelijoiden kokemattomuuden tai vaihtoehtoisesti rajata osallistujat suoritettujen kurssimäärän mukaisesti.

Aineiston keruu suoritettiin vuoden 2011 keväällä. Aineiston analyysi suoritettiin kuitenkin myöhemmässä vaiheessa. Esiintymisjännityksen ilmiö on edelleen ajankohtainen, minkä vuoksi tutkimuksen tuloksia voi pitää ajankohtaisina. Jatkotutkimusta ajatellen erittäin mielenkiintoista olisi järjestää samanlaisen kyselyn uudestaan ja vertailla kyselyjen tuloksia ottaen huomioon esimerkiksi yliopistojen opetusohjelmissa tapahtuneet muutokset. Olisi myös mahdollista suorittaa kvalitatiivinen tutkimus, jossa pyrittäisiin selvittämään, miten koehenkilöiden suhtautuminen omaan esiintymisjännitykseen ja viestijäkuvaan muuttuu sellaisten tulkkausharjoitusten edetessä, joissa on

esimerkiksi vahvasti huomioitu esiintymisjännitys ja kiinnitetty erityistä huomiota jännitystä lieventäviin keinoihin.

LÄHTEET

Tieteelliset lähteet

Almonkari, M. 2007. Jännittäminen opiskelun puheviestintätilanteissa. Jyväskylän yliopisto.

Almonkari, M. 2009. Esiintymisjännitys opetuksen aiheena. Teoksessa M. Almonkari & P. Isotalus (toim.) Akateeminen puheviestintä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab. 36 – 53.

Gonzalez, R., Vasquez, V. & Mikkelsen, H. 1991. Fundamentals of court interpretation. Durham: Carolina Academic Press.

Hale, S. 2004. The Discourse of Court Interpreting. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Hietanen, K. 2001. Tulkkausviestintä ammattina. Teoksessa R. Oittinen & P. Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. Tampere: Tampereen yliopistopaino. 277 – 293.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Horwitz, E., Horwitz, M. & Cope, J. 1986. Foreign language classroom anxiety. Teoksessa E. Horwitz & D. Young (toim.) Language anxiety: From theory and research to classroom implications. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 27-39.

Kallio, E. 2002. Opintojen tukaluus ja onni. Yliopisto-opintojen kuormittavuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Karjalainen, H. 2009. Tapaustutkimus puhuttelusta tulkatun rikosoikeudenkäynnin kuulemisvaiheessa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

McCroskey, J. 1977. Oral communication apprehension: A summary of recent theory and research. Human communication research 4, 78 – 96.

McCroskey, J. 2005. Motives and communication theory's texts: Whose motives? Communication Theory 15, 468 – 474.

Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Mäkinen, Johanna 2008. Hyvät käytänteet tulkkauksen opetuksessa. Teoksessa K. Konttinen, M. Kumpulainen & T. Luokkakallio (toim.): *MikaEl* 2. < <http://www.sktl.fi/@Bin/41026/Maekinen.pdf> > Luettu 1.12.2014
- Pörhölä, M. 1995. Yksin yleisön edessä. Esiintymisjännitykseen ja esiintymishalukkuuteen liittyvät kokemukset, käyttäytymispiirteet ja vireytyminen yleisöpuhetilanteessa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House and Sisäsuomi Oy.
- Sallinen-Kuparinen, A. 1986. Finnish communication reticence. Perceptions and self-reported behavior. Jyväskylän yliopisto. *Studia Philologica Jyväskyläensia* 19.
- Saresvuo, J. & Ojanen, S-L. 1988. Tulkin käsikirja. Helsinki: Gaudeamus.
- Valkonen, T. 2003. Puheviestintätaitojen arviointi. Näkökulmia lukiolaisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin. Jyväskylän yliopisto.
- Valorinta, I. 1994. Tulkkausprosessi ja sen vaiheet. Tampereen yliopisto. Käännöstieteen pro gradu -tutkielma.
- Viitanen, A. 1993. Teoksessa Pirjo Kukkonen (toim.) Kielen ja kulttuurin dialogia. Kouvolan kääntäjäkoulutuksen julkaisuja, sarja A N:o 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Vik-Tuovinen, G-V. 2008. Oikeat toimeksiannot tulkkausopetuksessa. Teoksessa K. Konttinen, M. Kumpulainen & T. Luokkakallio (toim.): *MikaEl* 2. < <http://www.sktl.fi/@Bin/41044/Vik-Tuovinen.pdf> > Luettu 1.12.2014
- Viljanmaa, A. & von Wolff, S. 2012. Autenttiset elementit tulkkauksen opetuksessa opiskelijan näkökulmasta: tulkkina kansainväliselle kohdeyleisölle. Teoksessa M. Ruokonen, M. L. Salmi & N. Siponkoski (toim.): *MikaEL* 6. < https://sktl-fi.directo.fi/@Bin/162716/Viljanmaa&vonWolff_MikaEL.pdf > Luettu 1. 12. 2014
- Vuorikoski, A-R. 2003. A voice of its citizens or a modern tower of Babel? The Quality of Interpreting as a Function of Political Rhetoric in the European Parliament. Tampere: Tampereen yliopisto.

Verkkolähteet

Itä-Suomen yliopisto 2010. Filosofinen tiedekunta. Humanistinen osasto. Opinto-opas 2010 – 2011.

<http://www.uef.fi/c/document_library/get_file?uuid=12fa0d61-5196-4e63-9577-6ffadd02a28a&groupId=78409&p_1_id=78564> Luettu 28.3.2011

Itä-Suomen yliopisto 2014. Filosofinen tiedekunta. Humanistinen osasto. Pääaineet ja suuntautumisvaihtoehdot.

< <http://www.uef.fi/fi/filtdk/hum/paaaineet-ja-suuntautumisvaihtoehdot> > Luettu 1.12.2014

Helsingin yliopisto 2006. Opiskeltavat aineet – tulkkaus.

<<http://www.helsinki.fi/nykykielet/aineet/tulkkaus.html>> Luettu 28.3.2011

Helsingin yliopisto 2010. Nykykielten laitos.

< <http://www.helsinki.fi/nykykielet/> > Luettu 1.12.2014

Tampereen yliopisto 2010. Erikoisalat. <<http://www.uta.fi/ltl/trans/erikoisalat/index.html>>
Luettu 28.3.2011

Tampereen yliopisto 2014. Tutkinnot. Tutkintorakenteet.

< <http://www.uta.fi/ltl/opiskelu/tutkinnot.html> > Luettu 1.12.2014

Turun yliopisto 2011. Tiedekunnat ja oppiaineet.

<http://www.utu.fi/opiskelu/tiedekunnat_ja_oppiaineet/> Luettu 28.3.2011

Turun yliopisto 2014. Humanistinen tiedekunta. Yksiköt.

< <http://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/Sivut/home.aspx> > Luettu 1.12.2014

SKTL 1994. Tulkin ammattisäännöstö.

<<http://www.sktl.fi/@Bin/33666/tulkin+ammattis%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf>> Luettu 28.3.2011

Muut lähteet

Jännittäminen osana elämää – opiskelijaopas. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön oppaita 7.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomakkeen saattokirje

Arvoisa opiskelijakollega,

Alla olevasta linkistä löytyy kysely käännöstieteiden opiskelijoiden tulkkausharjoittelun yhteydessä ilmenevästä esiintymisjännityksestä. Toivoisin, että löydät 10 min. aikaa vastaamiseen, sillä vastauksesi ovat todella tärkeit!

Kysely on sekä puheviestinnän aineopintojen seminaarityöni- että käännöstieteiden pro gradu-tutkielmani olennainen osa.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Apusi on arvokasta!

kiitollisin terveisin

Valeria Seraya-Rautaneva

Liite 2: Kyselylomake

Kysely käännöstieteiden opiskelijoiden esiintymisjännityksestä

Kysely sisältää kysymyksiä jännittämisestä. Sillä tarkoitetaan kokemiasi esiintymisen yhteydessä ilmeneviä tuntemuksia ja ilmiöitä, esimerkiksi hermostuminen, levottomuus, ahdistuneisuuden tai pelon tunne, sanoissa sekoaminen, sanottavan unohtelu tai vapiseminen.

Kyselyssä sovelletaan Tampereen yliopiston tutkija Merja Almonkaren tekemää kyselylomaketta, jota hän on käyttänyt väitöskirjansa tekemisen yhteydessä.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Vastauksia käytetään vain tähän tutkimukseen ja ne tuhoetaan viimeistään 1.3.2012.

terveisin

Valeria Seraya-Rautaneva

Taustatiedot

1. Oletko

--Valitse tästä--

2. Ikäsi

--Valitse tästä--

3. Yliopistosi

--Valitse tästä--

4. Oletko nyt

--Valitse tästä--

5. B-työkieleksi

--Valitse tästä--

6. Kuinka pitkään olet opiskellut työkieltäsi?

--Valitse tästä--

7. Kävitkö kieliharjoittelussa/vaihdossa?

--Valitse tästä--

8. Moneenko tulkaukseen liittyvään kurssiin olet tähän mennessä osallistunut (noin, numeroina)?

9. Kuvittele, että edessäsi on tulkkauharjoitus yleisön edessä. Mikä seuraavista ajattelutavoista kuvaa parhaiten suhtautumistasi tilanteeseen?

	kuvaa erittäin hyvin	kuvaa melko hyvin	en osaa sanoa	kuvaa melko huonosti	kuvaa erittäin huonosti
Pyrin välttämään tällaisia opintojaksoja, joissa joutuu yleisön eteen puhumaan.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Pieni levottomuus vaivaa mieltäni, kun ajattelen tulkkauksilaisuutta.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Otan selvä, mitä harjoitukselta vaaditaan ja toimin sen mukaan.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ajattelen, että tilanne ei eroa muista opintosuorituksista, se on yksi muiden joukossa.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Voin kysyä neuvoja opettajalta.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
En voi juurikaan vaikuttaa asiaan, menee miten menee.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ajattelen, että olen yleensä selviytynyt vastaavista tilanteista, niin varmaan nytkin.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Voin jutella harjoituksesta kavereitteni kanssa.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Suhtaudun tulevaisuuteen toiveikkaasti, harjoitus menee varmaankin hyvin.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Persoonallisuuteni on sellainen, etten koe tilannetta kovin stressaavana.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen huolestunut harjoituksesta jo viikkoja etukäteen ja kauhukuvat täyttävät mieleni.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
En ajattele koko asiaa, yritän keskittyä muuhun.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Yritän lykätä harjoitusta tuonnemmaksi.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Jännittäminen

10. Oletko kokenut jännittämistä, kun

	aina	hyvin usein	silloin tällöin	hyvin harvoin	en koskaan	Halutessasi tässä voi antaa tarkennusta vastauksellesi
kuuntelet luentoa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kysyt tai vastaat luennolla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
pidät seminaariesitelmän	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
juttelet tauolla kurssikavereiden kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
olet opponetti tms. seminaarissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
puhut tiimissä tai projektiryhmässä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
teet kurssilla pari- tai ryhmätöitä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
osallistut verkkokurssin keskusteluun	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
keskustelet opettajan kanssa kahden	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
puhut vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet vierasta kieltä es. tulkkauksilaisuuden tai harjoituksen aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
osallistut kurssille, jossa harjoitellaan puheviestinnän taitoja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
esittelet ryhmätöiden tuloksia luennolla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
puhut virkailijan kanssa kirjastossa tai opintoasiantunnistossa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>

11. Valitse pudotusvalikosta sellainen tilanne, jossa jännittämisesi on ollut kaikkein voimakkainta?

--Valitse tästä--

Jos haluat valita muutaman vaihtoehdon, kirjoita tähän:

12. Miten paljon sinua jännittää, kun tulkkauksen aikana

	erittäin paljon	melko paljon	en osaa sanoa	melko vähän	ei ollenkaan
puhut vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
puhut omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
kuuntelet vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
kuuntelet omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

13. Millaiseksi asiaksi arvioit omalla kohdallasi esiintymisen es. tulkkauksen aikana?

- ☐ TODELLA ONGELMA, joka vaikuttaa ratkaisevasti opintovalintoihini
- ☐ SELVÄSTI ONGELMA, mutta ei vaivaa aina ja/tai ei kovin voimakkaasti
- ☐ ei ollut aihetta kiinnittää erityistä huomiota
- ☐ olen yleensä KOKENUT MYÖNTEISENÄ
- ☐ merkitsee minulle todella TYYYDYTYSTÄ ANTAVAA ASIAA

Minä viestijänä

14. Ota kantaa seuraaviin väitteisiin

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	en osaa sanoa	melko eri mieltä	täysin eri mieltä	Halutessasi tässä voi antaa tarkennusta vastauksellesi?
En mielelläni ole toisten huomion kohteena	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Olen tyytyväinen itseäni viestijänä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Jännittäminen vähentää usein osallistumistani keskusteluun	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Jännitän usein esiintymistilanteita	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Olen viestijänä kaukana siitä mitä pidän ihanteellisena	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Pidän itseäni rohkeana ja ulospäin suuntautuneena	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Vieraiden seurassa en useinkaan saa suutani auki	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Olen mielestäni ujo ja hiljainen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
Minusta on kiusallista, jos minulta odotetaan vahvaa kannanottoa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>

15. Kuinka paljon sinua hermostuttaa, ahdistaa tai pelottaa, kun tulkkausharjoituksen yhteydessä—

	Hyvin paljon	Melko paljon	En kiinnittänyt huomiota	Melko vähän	Hyvin vähän	Halutessasi tässä voi antaa tarkennusta vastauksellesiiksi?
puhut vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
puhut omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>

16. Kuinka paljon sydämen sykkeesi kiihtyy, sinua hikoiluttaa, kuumottaa ja/tai vapauttaa, kun—

	Hyvin paljon	Melko paljon	En kiinnittänyt huomiota	Melko vähän	Hyvin vähän	Halutessasi tässä voi antaa tarkennusta vastauksellesiiksi?
puhut vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
puhut omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>

17. Kuinka paljon puhetapasi muuttuu epäsujuvaksi tai sinulla on muistikatkoja, kun—

	Hyvin paljon	Melko paljon	En kiinnittänyt huomiota	Melko vähän	Hyvin vähän	Halutessasi tässä voi antaa tarkennusta vastauksellesiiksi?
puhut vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
puhut omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet vierasta kieltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>
kuuntelet omaa äidinkieltäsi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="text"/>

Mielipiteesi on tärkeä!

18. Jännittämisesillä voi olla monia syitä ja taustatekijöitä. Mitkä seuraavista tekijöistä ovat arviosi mukaan eniten vaikuttaneet omaan jännittämiseesi? Voit valita useita.

- | | |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> vähäinen kokemus esilläolosta | <input type="checkbox"/> vähäinen palaute omasta viestinnästä |
| <input type="checkbox"/> puutteelliset viestintätaidot | <input type="checkbox"/> huonot kokemukset esilläolosta |
| <input type="checkbox"/> vähäinen koulutus viestintätaidoista | <input type="checkbox"/> kiusatuksi joutuminen |
| <input type="checkbox"/> kotikasvatus, joka ei tukenut itseilmaisua | <input type="checkbox"/> puutteellinen kielitaito |
| <input type="checkbox"/> pyrkimys tehostaa suoritusta | <input type="checkbox"/> pelko opettajan reaktiosta |
| <input type="checkbox"/> herkästi reagoiva elimistö | <input type="checkbox"/> pelko, että vaikutan huonommalta, kuin muut |

19. Onko olemassa jokin muu seikka, joka on vaikuttanut jännittämiseesi tulkkauksen yhteydessä?

B *I* U ABC 

20. Tarvitsevatko tulkkausta jännittävät opiskelijat mielestäsi erityistukea? Millaista?

B *I* U ABC 

21. Onko jännittäminen mielestäsi vaikuttanut siihen, miten opintosi ovat edenneet tai milloin tutkintosi valmistuu? Miten?

B *I* U ABC 

22. Vaikuttaako jännittäminen opintosuuntauksesi valintaan (tulkkaus/kääntäminen)? Miten?

B *I* U ABC 

23. Kommentteja, lisäyksiä tms

B *I* U ABC 

Tietojen lähetyk

Tallenna

Kiitos vastauksistasi!

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

РУССКОМ ЯЗЫКЕ

«Исследование-опрос об испытываемом студентами-переводчиками социальном волнении при ситуациях, связанных с устным переводом в процессе учёбы»

Серая-Раутунева, В.

Университет г. Тампере

Институт языков, переводоведения и литературы

Кафедра перевода русского языка

Декабрь 2014

Введение

Современный мир требует всё больше и больше умения выступать перед публикой. Неотъемлемая часть выступлений – это явление волнения. Выступающий испытывает как перед выступлением, так и во время него чувства возбуждения и нервозности, которые в лёгкой форме могут быть истолкованы положительно как мобилизующие, в тяжёлой форме эти чувства могут стать отягощающими. В самых трудных случаях социальное волнение становится непреодолимым и препятствует публичным выступлениям.

Согласно данным организации здравоохранения студентов (YTHS), 70 % финнов испытывают чувство волнения при выступлениях. Для 10 % студентов высших учебных заведений социальное волнение является существенной проблемой в процессе учёбы. Оно может вызывать, например, пропуски занятий, если таковые предусматривают выступления перед группой. (Справочник для студентов Jännittäminen osana elämää 2010, 7.)

Чувство волнения может быть как врождённым (стеснение), так и зависящим от окружающей обстановки. Чаще всего, волнение вызывает боязнь стать предметом насмешек или же опыт получения плохих отзывов (Справочник для студентов Jännittäminen osana elämää 2010, 7). Согласно исследованию Мерьи Алмонкари (2007), 53 % студентов университета испытывают социальное волнение при представлении семинарской работы, 35 % – при разговоре на иностранном языке и 25 % – при представлении результатов групповой работы, оппонировании или другом подобном виде деятельности, которое предусматривает устное выступление. Принимая во внимание то, что устный перевод включает в себя как выступление перед публикой, так и, например, разговор на иностранном

языке, можно предположить, что студенты-переводчики довольно часто сталкиваются с волнением в процессе учёбы.

Устный перевод считают определённым родом коммуникативной деятельности, при которой переводчик выступает не только посредником между двумя языками, но и между двумя культурами (Гонсалес, Васкес & Миккельсон 1991, 303). Профессия устного переводчика предусматривает осознанное и целесообразное использование коммуникативных приёмов, таких как умение оценивать, планировать и приспосабливать высказывания к сложившейся ситуации так, чтобы не оскорбить участников коммуникационного процесса и не нарушить связь между собеседниками (Валконен 2003, 26).

Система подготовки устных переводчиков должна включать в себя множество аспектов обучения профессионалов коммуникативной деятельности. Переводчик должен уметь воспринимать и воспроизводить информацию, побеждать нервозность, уметь выступать перед публикой и быть при этом естественным. (Виитанен 1993, 156.)

Из вышесказанного можно сделать вывод, что устные переводчики испытывают те же самые чувства, как и любые выступающие перед публикой. Чувство волнения и нервозности, и умение побеждать их – одна из составляющих профессии переводчика.

Данная дипломная работа рассматривает явление волнения у студентов институтов переводоведения четырёх университетов Финляндии. Анализ основывается на опросе, в котором участвовали студенты из университета города Тампере, города Турку, города Хельсинки и университета Восточной Финляндии. В основе опроса лежит анкета, которая была использована исследователем Мерей Алмонкари (2007) в диссертации «Волнение у студентов в коммуникативных ситуациях в процессе учёбы».

Цель настоящей работы – ответить на следующие вопросы: 1) В каком качестве и количестве студенты переводоведения испытывают волнение, связанное с выступлением, при устном переводе, 2) какие другие формы волнения испытывают студенты переводоведения (например, волнение, связанное с разговором на иностранном языке или с пониманием речи выступающего и т. д.) и 3) какая связь между испытываемым студентами волнением и выбором специальности устного или письменного переводчика.

Теоретическая часть работы состоит из двух тематических частей, на которые опирается практическая часть исследования. В первой части описывается социальное волнение как предмет исследования, а также две разные стороны волнения: препятствующая выступлению и мобилизующая эмоции выступающего. Во второй части описывается устный перевод как предмет исследования и как род деятельности. В исследовательской части работы, в свою очередь, приводятся результаты опроса, и даётся их анализ, опираясь на проблемы исследования.

1 Волнение

Волнение – довольно трудный предмет исследования, т.к. оно носит исключительно личностный характер, его нельзя заметить или определить по поведению человека, также чувство нервозности может очень быстро появляться и исчезать. Волнение – обыкновенное чувство в жизни каждого человека, исключениями считаются или полное его отсутствие, или же непреодолимо сильное чувство. (МакКроски 1997 б, 89, согласно Алмонкари 2007, 9).

Чувство волнения исследовалось обширно и интенсивно уже на протяжении многих десятков лет. Волнением занимаются такие области науки как психология, психиатрия, социология, социальная психология и педагогика (Алмонкари 2007, 13). В области речевой коммуникации в Финляндии исследованием волнения занимаются такие научные деятели как Мерья Алмонкари (2007), Айно Саллинен-Купаринен (1996) и Майли Пёрхёля (1986).

В связи с обширными исследованиями волнения, в практике существует много терминологии, описывающей данное явление. Центральными терминами являются **коммуникативная робость** (*communication apprehension, CA*), **социальная тревога** или **волнение**, **боязнь выступления**, **боязнь общения на иностранном языке** и **боязнь социальной оценки**. Под понятием **коммуникативная робость** подразумевается внутреннее когнитивное состояние, которое выражается в страхе или угнетении в отношении к предстоящему или в данный момент происходящему социальному контакту с одним человеком или группой людей (МакКроски 1977, 78, согласно Алмонкари 2007, 20). Мерья Алмонкари (2007) даёт определение **боязни выступления**: коммуникативная робость,

которая проявляется в ситуациях выступления перед публикой. **Боязнь общения на иностранном языке** обосновывается чаще всего тем, что собеседник считает свои знания языка общения недостаточными и боится, что это будет замечено (Ричмонд & МакКроски 1995, 33, согласно Алмонкари 2007, 26). **Боязнь негативной социальной оценки** (*fear of negative evaluation*) – это угнетённость, которая связана с оценкой другими участниками коммуникативной ситуации или с ожиданием негативной оценки в будущем (Алмонкари 2007, 26).

Менее глубоким исследованиям подвергся положительный аспект волнения при выступлении. Стоит всё-таки отметить, что некоторые выступающие расценивают волнение как мобилизующее чувство. Процесс оценивания выступления самим выступающим можно разделить на два этапа: **примарный** и **секундарный**. Во время примарного этапа появляется раздражитель, выступающий решает, воспринимает ли он раздражитель как опасность или как положительную возможность, при этом рождаются положительные или отрицательные эмоции. Во время второго этапа выступающий оценивает свои возможности управления ситуацией. В этом случае, при положительной оценке своих возможностей и способностей, выступающий может отнестись положительно даже к сложной ситуации. Обратно, при слабой оценке возможностей и способностей, даже самая безопасная ситуация в глазах выступающего может показаться устрашающей. Самым важным при секундарной оценке ситуации является опыт предыдущих выступлений, представление об окружающих и о своих собственных способностях. (Пёрхеля 1995, 124.)

2 Устный перевод как вид деятельности и предмет исследования

В современном мире появляется всё больше и больше потребности в межкультурной и межъязыковой коммуникации. Для свободного и действующего общения важно, что его стороны могут выражать себя или на своём родном языке, или на иностранном языке, если владеют им свободно (Хиетанен 2001, 277). В том случае, если стороны беседы не владеют в достаточной степени общим языком или же не хотят использовать общий язык, они прибегают к услугам устного переводчика (Ваденшьё 1998а, 7, согласно Карьялайнену 2009, 6).

Устный перевод – это довольно сложная и неординарная коммуникативная ситуация, где переводчик выступает как третье лицо не только между двумя участниками беседы, но и между двумя языками и культурами (Гонсалес, Васкес & Миккельсон 1991, 303). Устный переводчик в своей деятельности очень зависим от внешних факторов, у него нет возможности для последующей проверки и исправления перевода, «чистый» результат должен быть получен на основе один раз услышанного и без помощи внешних источников информации. При переводе возникающие проблемы должны решаться тут же без промедления. (Саресвуо & Ойанен 1988, 140–141.)

Устный перевод можно разделить на различные процессы, как, например, на **процесс понимания** и на **процесс передачи информации**. Понимание – это сугубо когнитивное явление, при котором переводчик обрабатывает содержание полученной информации и её значение. Передача информации – это активный процесс, при котором переводчик воспроизводит мысли говорящего на другом языке. (Хиетанен 2001, 280.) Сандра Хейл (2004) в свою очередь выделяет следующие этапы в процессе перевода: **слушание** (*listening*), **понимание** (*comprehending*), **преобразование** (*converting*) и **передача** (*delivery*).

Устный перевод разделяется на два вида относительно способа действия говорящего и переводчика: **последовательный перевод** и **синхронный перевод**. При последовательном переводе период речи оратора чередуется с периодом речи переводчика. При синхронном переводе переводчик озвучивает перевод одновременно с речью оратора. (Хиетанен 2001, 286–287.)

Согласно Хиетанен (2001), существует два основных вида перевода: **социальный** и **конференциальный**. Социальный перевод чаще всего применяется при переводе диалога между официальным и частным лицами с помощью техники последовательного перевода или, в редких случаях, синхронного перевода. Конференциальный перевод – это перевод различных конгрессов, конференций или разного рода собраний, чаще всего при помощи техники синхронного перевода. (Хиетанен 2001, 288–289.)

Устный перевод – это довольно разносторонняя область исследования. Так, например, Анна-Риитта Вуорикоски (2004) исследовала качество перевода в контексте собраний парламента Евросоюза, исследование Сесилии Ваденшьё (1998) касается роли переводчика и

ожиданий сторон коммуникативного процесса. Подготовка переводчиков – также обширная тема для исследования. Гун-Виол Вик-Туовинен (2008) рассматривает значение реальных заказов перевода в процессе обучения устных переводчиков. Йоханна Мякинен (2008) даёт представление о новых методах обучения устных переводчиков, принимая во внимание сокращение ресурсов. Вильямаа и фон Вольф рассматривают в свою очередь аутентичные элементы в процессе преподавания устного перевода.

3 Проведение исследования

Данное исследование направлено на выявление явления волнения при обучении устному переводу у студентов институтов переводоведения университетов Восточной Финляндии, города Тампере, города Турку и города Хельсинки. В исследовании используется как количественный, так и качественный подходы. Качественный метод в данном исследовании применяется для анализа тех вопросов, на которые студенты могли ответить своими словами, количественный подход используется для анализа структурированных и стандартизированных частей опроса, целью которых является выявление статистических данных.

Опрос был отправлен по средствам сети Интернет в университетские электронные списки адресатов. Данный способ был выбран, т.к. целью опроса было в как можно более короткий срок достичь максимальное возможное количество потенциальных респондентов. Положительными сторонами интернет-опроса являются также отсутствие денежных расходов, быстрота обработки данных, простота использования и возможность ответить на опрос в любое удобное время (Алмонкари 2007, 69).

Вопросы анкеты касаются различных психологических и физиологических симптомов волнения и нервозности при упражнениях устного перевода. Анкета основывается на личностной оценке участников, т.к. установлено, что о силе, характере и форме волнения при выступлении может лучше всего рассказать именно испытывающий это волнение человек. Таким образом, в основе исследования лежат исключительно личностные чувства и ощущения респондентов.

4 Основные результаты исследования

Далее описываются центральные результаты опроса, опираясь на проблемы исследования.

4.1 В каком качестве и количестве студенты переводоведения испытывают волнение, связанное с выступлением, при устном переводе

В исследовании приняли участие в общем 153 человека. В начале опроса у отвечающих была возможность выбрать из нескольких предложенных вариантов тот, который лучше всего описывает их мысли и поведение при предстоящем упражнении по устному переводу или развитию речи. 45,5 % из всех респондентов ответили, что стараются избежать такого учебного курса, который предусматривает выступление перед публикой в какой-либо форме. Столь высокое число может быть объяснено отсутствием опыта выступлений у отвечающих, т.к. в общем 61 % респондентов посетили всего один или два курса устного перевода. 81 % из всех ответивших на опрос испытывают чувство тревоги, когда думают о предстоящем устном переводе. Чаще всего студенты используют ментальные способы для уменьшения чувства нервозности: 42,5% стараются думать, что ситуация не отличается ничем от любой другой ситуации в процессе учебы; 72 % думают, что и раньше справлялись с подобными упражнениями, так, скорее всего, произойдет и на этот раз; 28,5 % стараются не думать о предстоящем упражнении вообще. Самым основным способом справиться с нервозностью и волнением студенты считают хорошую подготовку. 92 % студентов стараются узнать заранее требования предстоящего упражнения и тщательно к нему подготовиться.

Согласно исследованию Алмонкари (2007) примерно половина из всех случаев волнения при языковых или коммуникационных курсах – это **предварительное волнение** или даже **предварительная паника**, которая впоследствии оказывается в некоторых случаях напрасной. Это явление подтверждает и данное исследование, 30 % респондентов испытывают всегда или почти всегда озабоченность уже за недели до предстоящего упражнения, в результате чего их мысли наполняются страхом. 23,5 % студентов по возможности пытаются избежать упражнения или отложить его на длительный срок.

В исследовании прослеживается зависимость между видом перевода и уровнем волнения, испытываемым студентами. 68 респондентов ответили, что больше всего нервозности у них вызывает последовательный перевод перед большой публикой. Данная ситуация всё-таки встречается довольно редко в процессе учёбы, некоторые студенты также прокомментировали ответ, что они никогда не были в подобной ситуации, но представляют её самой сложной из всех возможных. Таким образом, подобную реакцию можно отнести к числу предварительного волнения.

Также сильное волнение испытывается при последовательном переводе перед своей студенческой группой (33,3 % респондентов). Объяснением этому явлению может быть то, что в такой группе все участники упражнения чаще всего понимают оба рабочих языка, таким образом, любая ошибка или неточность заметна сразу всем. Из всех ответивших на опрос 54 % объясняют волнение боязнью, что собственные умения, окажутся хуже, по сравнению с другими участниками упражнения.

4.2 Какие другие формы волнения испытывают студенты переводоведения (например, волнение, связанное с разговором на иностранном языке или с пониманием речи выступающего и т. д.)

В данном исследовании было прослежено, в каких ситуациях, касающихся, в общем учёбы в университете, студенты испытывают волнение. В ходе опроса выяснилось, что во время представления семинарской работы волнение испытывают всегда или почти всегда 57 % респондентов. Результат перекликается с более ранними исследованиями по данной теме. Например, согласно исследованию Ээвы Каллио, 2/3 студентов университета считают подготовку и представление семинарской работы существенным возбудителем стресса (Каллио 2002, 21). Также студенты испытывают волнение на курсах, на которых нужно разговаривать на иностранном языке (36 %) или на курсах, которые направлены на развитие коммуникативных навыков (38,5 %). Оппонирование также вызывает нервозность (29,5 %), причиной этому нежелание расстраивать однокурсника, выявляя слабые стороны его работы.

Использование иностранного языка довольно часто является для студентов отяготительным. Люди, которые не испытывают волнения при выступлениях на родном языке, могут чувствовать сильное волнение при разговоре на иностранном языке, если считают, например,

свои языковые знания недостаточными. Согласно данному исследованию, разговор на иностранном языке при устном переводе вызывает волнение у 66,5 % респондентов, в любой другой касающейся учебы ситуации – у 36,5 % респондентов. Такой высокий показатель может говорить и о недостаточном владении языком студентами, или же о типичной устному переводу непредсказуемости, которая может вызывать волнение.

При сравнении волнения при разговоре и при слушании в процессе перевода, можно заключить, что разговор вызывает более сильное волнение, чем слушание. Разговор на иностранном языке вызывает волнение у 66,5 % респондентов, разговор на родном языке – у 40 %. В свою очередь слушание иностранного языка вызывает волнение у 40 % студентов, а слушание родного языка – у 15,5 % студентов.

При сравнении физиологических (учащение пульса, потливость), эмоциональных (нервозность, угнетённость, страх) и бихевиоральных (забывание, заикание, невнятная речь) проявлений волнения, нужно отметить, что чаще всего имеют место именно эмоциональные симптомы. Так при разговоре на иностранном языке во время перевода 62 % студентов чувствуют нервозность, угнетённое состояние и страх. Из результатов опроса можно также сделать вывод, что бихевиоральные симптомы волнения связаны между собой с эмоциональными, т.к. 84,5 % респондентов, которые испытывают при выступлении изменения речи и забывание, в то же время чувствуют страх и нервозность.

4.3 Какая связь между испытываемым студентами волнением и выбором специальности устного или письменного переводчика

Далее описывается, как относятся к выступлениям студенты, которые ответили, что волнение повлияло на их выбор специализации положительно или отрицательно.

Часть респондентов (35 человек) ответили, что из-за волнения были вынуждены поменять специализацию устного переводчика на письменного или даже полностью отказаться от профессии устного переводчика после одного или двух обязательных курсов устного перевода. Из них 47,5 % считают выступление большой проблемой, которая основательно влияет на выбор учебного направления. Оставшиеся 52,5 % считают выступление проблемой, которая всё-таки не беспокоит их постоянно. Стоит отметить, что все студенты,

не выбравшие устный перевод по причине волнения, относятся негативно к выступлениям, никто из них не выбрал в анкете вариант «затрудняюсь ответить» или «отношусь к выступлениям, обычно, положительно».

Часть студентов (15 человек), со своей стороны, считают волнение именно тем, благодаря чему они выбрали специальность устного переводчика. Из них 50 % ответили, что выступление у них вызывает чувство наслаждения, 30 % относятся к выступлениям, обычно, положительно, 20 % считают выступление проблемой, они объясняют, что при этом считают важным преодоление себя и своего страха.

Почему часть респондентов относится к волнению как к положительному явлению, которое помогает мобилизовать свои силы и умения, которые необходимы для выступления, а другая часть считает, что волнение угнетает, наполняет страхом и препятствует выступлению? Исследователь Маили Пёрхёля (1995) считает, что одна из основных причин возникновения негативного волнения – установка выступающим к себе завышенных, нереалистичных требований. Другой очень важный аспект – это опыт. Количество и качество предыдущих выступлений студента влияет на его ожидания к последующему выступлению. Учащиеся, имеющие большой опыт выступлений, быстрее адаптируются к ситуации, чем студенты с недостаточным опытом. Качество предыдущего опыта имеет также очень большое значение: положительный опыт рождает положительные ожидания к следующему выступлению, отрицательный опыт, в свою очередь, порождает отрицательные ожидания и страх, которые выражаются в социальном волнении. (Пёрхёля 1995, 115–116.) Негативный опыт может вызвать замкнутый круг: каждое последующее выступление становится более обременительным, чем предыдущее, в итоге появляется желание избегать нахождения на публике. Из вышесказанного можно сделать вывод, что социальное волнение студентов-переводчиков при упражнениях устного перевода может быть преодолено при благосклонной и конструктивной оценке, как преподавателем, так и группой студентов однокурсников.

Список литературы

- Алмонкари 2007 = Almonkari, M. 2007. Jännittäminen opiskelun puheviestintätilanteissa. Jyväskylän yliopisto.
- Валконен 2003 = Valkonen, T. 2003. Puheviestintätaitojen arviointi. Näkökulmia lukiolaisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin. Jyväskylän yliopisto.
- Виитанен 1993 = Viitanen, A. 1993. Teoksessa Pirjo Kukkonen (toim.) Kielen ja kulttuurin dialogia. Kouvolan kääntäjäkoulutuksen julkaisuja, sarja A N:o 8. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Вик-Туовинен = Vik-Tuovinen, G-V 2008. Oikeat toimeksiannot tulkkausopetuksessa. Teoksessa K. Konttinen, M. Kumpulainen & T. Luokkakallio (toim.): MikaEl 2.
< <http://www.sktl.fi/@Bin/41044/Vik-Tuovinen.pdf> > Luettu 1.12.2014
- Вильянмаа & фон Волф 2012 = Viljanmaa, A. & von Wolff, S. 2012. Autenttiset elementit tulkkauksen opetuksessa opiskelijan näkökulmasta: tulkkina kansainväliselle kohdeyleisölle. Teoksessa M. Ruokonen, M. L. Salmi & N. Siponkoski (toim.): MikaEL 6.
< https://sktl-fi.directo.fi/@Bin/162716/Viljanmaa&vonWolff_MikaEL.pdf > Luettu 1. 12. 2014
- Вуорикоски 2003 = Vuorikoski, A-R. 2003. A voice of its citizens or a modern tower of Babel? The Quality of Interpreting as a Function of Political Rhetoric in the European Parliament. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Гонсалес, Васкес & Миккельсон 1991 = Gonzalez, R., Vasquez, V. & Mikkelsen, H. 1991. Fundamentals of court interpretation. Durham: Carolina Academic Press.
- Каллио 2002 = Kallio, E. 2002. Opintojen tukaluus ja onni. Yliopisto-opintojen kuormittavuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Мякинен 2008 = Mäkinen, Johanna 2008. Hyvät käytänteet tulkkauksen opetuksessa. Teoksessa K. Konttinen, M. Kumpulainen & T. Luokkakallio (toim.): MikaEl 2.
< <http://www.sktl.fi/@Bin/41026/Maekinen.pdf> > Luettu 1.12.2014
- Пёрхёля 1995 = Pörhölä, M. 1995. Yksin yleisön edessä. Esiintymisjännitykseen ja esiintymishalukkuuteen liittyvät kokemukset, käyttäytymispiirteet ja vireytyminen yleisöpuhetilanteessa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House and Sisäsuomi Oy.
- Хейл 2004 = Hale, S. 2004. The Discourse of Court Interpreting. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Хиетанен 2001 = Hietanen, K. 2001. Tulkkausviestintä ammattina. Teoksessa R. Oittinen & P. Mäkinen (toim.) Alussa oli käännös. Tampere:Tampereen yliopistopaino. 277 – 293.

Справочник для студентов Jännittäminen osana elämää 2010 = Jännittäminen osana elämää – opiskelijaopas. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön oppaita 7.